

KULTÚRA

ROČNÍK XXV. – č. 14

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

13. JÚLA 2022

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

Biskup František Rábek sa prihovára k účastníkom cyrilometodskej púte do Blatnohradu

„Na ceste neprávosti rozum stratili a trpeli za svoje priestupky.“ (Žalm 107, 17)

Po krátkom 30-ročnom intermezzo politicky síce slobodnej, ale chaotickej epoche sme znovu vstúpili do nového totalitného režimu – neslobodnej spoločnosti a násilného organizovania vzťahov, ktoré odporujú ľudskej prirodzenosti a nútia konať človeka proti svedomiu. Totalitarizmus je „systém totálneho ovládnutia spoločnosti a života každého jednotlivca, ako náboženský či kvázináboženský systém dogiem, vyžadujúcich bezvýhradnú poslušnosť, ktorý sa masám približuje prostredníctvom symbolov, ktoré sú súčasťou ritualizovaných úkonov“ (Tomáš Zálešák: Diabla práca. Úvahy o totalitarizme).

Koreňom dvoch klasických totalít – komunistického a národného socializmu, ako aj dnešnej novej liberálnej (pružno-mäkkej) tota-

O novom človeku liberálnej totality

PETER GREČO

lity je francúzska revolúcia. Ateistický racionalizmus „veľkej“ francúzskej revolúcie napriek vznešeným heslám o voľnosti, rovnosti a bratstve nastolil za necelý rok jakobínskej diktatúry (1793 – 1794) taký teror voči stúpencom iného presvedčenia, že všetky stredoveké perzekúcie proti nemu blednú.

FRANCÚZSKA REVOLÚCIA – ROZBORENIE SVETA STARÉHO ZÁKLADU

Francúzski filozofi 18. storočia nikdy nepochybovali o tom, že hlásajú nové náboženstvo. Stáli tak tvárou v tvár veľkej výzve, lebo cirkvi vždy vyhlasovala, že dáva človeku

a spoločnosti absolútne východisko. Tvrdila, že stelesňuje skutočnú a všezahrňujúcu jednotu ľudskej existencie spájajúcu všetky roviny ľudskeho a spoločenského života. Filozofia zareagovala tak, že túto výzvu obrátila proti cirkvi samej a odviazala človeka od mravných noriem, ktoré dal Stvoriteľ. Výrok arogantného F. Voltaira: „Odstráňte nehanebnicu“ bol určený nielen cirkvi, ale aj celému kresťanskému svetotázoru.

Revolúcia zničila korporatívnu slobodu cirkvi, pokúsila sa prinútiť klérus, aby slúžil štátu. Je prototypom pokusu rozdeliť viditeľnú cirkev, hierarchiu a veriach do dvoch nezmieriteľných táborov: cirkev štátnu a cirkev oddanú Kristovi s jasným cieľom ju zničiť. Klérus bol nútený prisahať na Konštitúciu a tí, ktorí to odmietli išli na popravisko.

(Pokračovanie na 4. strane)

Šialenstvo putinofilie na Slovensku nemá konca. Neraz sa ukrýva napr. za obavy, ako to dopadne s našou ekonomikou, keď pomáha Ukrajine. Našiel sa dokonca politik, ktorý verejne hanobí vlajku Ukrajiny. Ale čo, keď jeho intelektuálny obzor siaha ku hanobeniu prezidentky vlastného štátu. Kladiem si otázku, či takíto ľudia majú rodiny a ako sa správajú k manželkám, ak sú schopní premeniť politický zápas na džungľu. Chápem, že voličov si môžu kradnúť iba navzájom, preto opozícia bojuje o hlasy dezolátov zvyknutých na jednoduché heslá a jednoduché riešenia, najlepšie lomcovaním plotov okolo prezidentského paláca.

Šokov zažívam denne neúrekom. Najviac ma bolí, ak mi

Šoky 8

ich spôsobujú niektorí čitatelia, ktorí ma nazývajú zradcom. Vraj moje príhovory sú na úrovni liberálnej tlače. Nevie, akú úroveň má liberálna tlač, lebo ju roky nečítam. Mňa zaujíma pravda a ak sa zhodujem s názormi Deníka N či Sme, nijako mi to neprekáža. Vari mám nenávidieť liberalizmus natoľko, aby som sa uchýlil k absurdnému odporu za každú cenu?

Ocitli sme sa medzi dvoma zlami ako počas Druhej svetovej vojny. Liberalizmus mi je cudzí, ale omnoho nebezpečnejší je pre mňa putinovský čekistický režim, ktorý svet tlačí k Tretej svetovej vojne, prvej globálnej, mávajúc nad hlavou jadrovými zbraňami.

Kedysi, ešte pred dvadsiatimi rokmi, ma v redakcii navštevoval istý vlastenec, ktorý sa ma usiloval presvedčať, aký bol Stalin dobrý a že vojnu vyhral za pomoci Božej Matky. Z toho samozrejme odvodzoval osobitnú úlohu Ruska pri záchrane ľudstva dnes. Všetko by stálo za zamyslenie sa, veď dobre poznám ruskú literatúru a filozofiu. Lenže ruská literatúra nezachránila samo Rusko, nielo svet. Veď vznikala v surovom zápase s ruskou štátnou mocou a jej predstavitelia končili na popravníku, vo vyhnanstve, v GULAGu alebo v lepšom prípade v emigrácii. V čase, keď čekisti vymenili marxizmus-leninizmus za tzv. ruskú ideu, treba byť viac než ostražitý. Lebo ruská idea nie je ani Dostojevskij, ani Soloviev, ani Il'in či Berdajev, ale krytie bombardovania východnej Ukrajiny. Nijaký z veľikánov ruskej mysle by s takýmto podlým podvodom nesúhlasil, preto ani ja, obdivovateľ tejto ruskej mysle, nemôžem schvaľovať jej zneužívanie na prikrýtie imperiálneho šovinizmu. Chápem, že čekisti túžia zabezpečiť svoju moc a majetky nielen pre seba, ale aj pre svojich potomkov. Preto siahli po manuáloch z čias absolútnej moci NKVD či KGB. Sú to cy-

nické modely, ako rozpracovať rozličné ideové skupiny tak, aby poslúžili okamžitým cieľom aktuálnej moci. Akokoľvek hľadám v ruskom diskurze známky spontánnosti, nedarí sa mi. Ide len o predstieraný spor v rámci agentov a dôstojníkov tajných služieb, ktorí samozrejme neverbujú len malých udavačov, ale sústredujú sa na intelektom obdarených a nadaných jednotlivcov. A verte či neverte, majú vplyv aj na opozíciu, ktorú Putinov režim prenasleduje. Stačí trpezlivo čakať a dočkáte sa, uprostred odporcov putinizmu sa znenáhla objaví vyložene umelo vyvolaný spor.

V Rusku niet diskusie. Všetko, čo tak vyzerá, je potemkinovská dedina. Preto ma mrzí, že toľko Slovákov podlieha falošným koncepciám, jedno či ide o ľavičiarov,

či konzervatívov. Ozaj neviem pochopiť, ako môžu dokonca tradicionalisti či integralisti naletieť ideológom. Mám pocit, že ich schopnosti analýzy nepresahujú pud ryby, ktorá vidí tučnú návnadu, ale rybárov háčik nie.

Opakujem, myšlienky mi neprekážajú, prekáža mi, že ma cez ne verbujú do zápasu proti vlastnej civilizácii, k šíreniu apokalyptických myšlienok, k revízii zániku Sovietskeho zväzu a komunizmu.

Slováci podľa prieskumu verejnej mienky sú na tom spolu s Rakúšanmi najhoršie v Európe. Až 45% verí konšpiračným teóriám. Odiť už nie je ďaleko k zisteniu, že Putinovi verí 25% Slovákov.

Už pred rokmi som varoval pred situáciou, keď sa prípadný vojnový konflikt potenciálne premení na občiansku vojnu. Veď čo bolo tzv. SNP? Nezmyselné krviprelievanie v službách NKVD a odporcov slovenskej štátnosti. Dnes nám hrozí konflikt v mene tzv. ruskej idey a údajného Putinovho odporu voči globalizácii. Veď čo iné bol komunizmus, ak nie forma globalizácie? A útok na Ukrajinu je z inej dielne? Veď Rusko vedie vojny už desaťročia - s Čečenskom, Gruzínskom, o Krym, proti zvrchovanej voľbe Ukrajincov mať svoj štát a vymaniť sa zo sietí asimilácie, čo Putin nazýva fašizmom a nacizmom. Dnes už hrozí konflikt s pobaltskými štátmi, a aby toho nebolo málo, denne štátna televízia kŕmi svoje obyvateľstvo nenávisťou k Poľsku. Nenávisť už siaha po Katyň, kde NKVD zavraždila 20 000 poľských dôstojníkov. Poliaci začali uvažovať o prenesení ich ostatkov do vlasti.

Nedávno som videl záznam z kultúrneho podujatia pre ruských vojakov. Speváčka im spievala o ruských tankoch na varšavskom námestí. Áno, ruské tanky už vo Varšave sú, ale ako súčasť výstavy vojnových trofejí na Ukrajine.

TEODOR KRÍŽKA

Dňa 5. júla sa u nás slávi sviatok sv. Cyrila a Metoda našich vierozvestov a spolupatrónov Európy. V ostatnom katolíckom svete sa ich pamiatka slávi 14. februára, na výročie smrti sv. Konštantína-Cyrila, ktorý zomrel v Ríme v tento deň, v roku 869.

V roku 1969 si Slováci a ostatné slovanské národy, ako aj celý kresťanský svet, pripomínali 1100. výročie smrti sv. Cyrila. V úzkom kruhu slovenskej katolíckej emigrácie v Ríme sa postupne vykryštalizovala myšlienka dôstojne osláviť toto jedinečné výročie. S prípravami sa začalo už v prvých mesiacoch 1968. Do obdobia príprav pozitívne prispel politický odmäk (známy pod menom „Dubčekovská jar“), ktorý v tom istom čase prebiehal v socialistickom Česko-Slovensku.

V uvoľnenej politickej atmosfére prichádzali do Ríma celé zástupy pútnikov a turistov zo Slovenska. Keď sa im rímski krajanovia zdôverili so svojim plánom, s nadšením privítali túto iniciatívu. Medzitým aj vládne kruhy v Česko-Slovensku znateľne zmierlili svoj postoj k náboženským aktivitám. Keď sa poslovia slovenských a českých biskupov veľmi nespoko obrátili patričné úrady, dostali uistenie, že zo strany vlády nebudú nijaké administratívne prekážky. Dokonca dovolili, aby sa do akcie zapojila aj Katolícka cirkev v Česko-Slovensku.

Do tohto plánovania rušivo zasiahol tragický vstup vojsk Varšavského paktu do Česko-Slovenska v auguste 1968. Invázia signalizovala postupné potlačenie „socializmu s ľudskou

tvárou“ a nástup „normalizácie“. Na prevrpenie mnohých nové politické vedenie Č-SSR plánované oslavy nezrušilo. Vyšlo však s návrhom, aby púť organizovalo oživené (hoci oficiálne ešte stále z vlastnej vôle rozpuštené) Mierové hnutie katolíckeho duchovenstva a aby sa celá púť odbavila vyslaním 140-člennej delegácie.

Keď sa o tom dozvedel biskup Pavol Hnilica, oznámil vec Sv. Otci. Pápež nechcel veriť, že by režim bol v stave zdegradovať plánovanú národnú púť na bezvýznamný zájazd svojich vybraných a spoľahlivých prisluhovačov. Povedal Pavlovi: „Povedzte Slovákom, nech prídu v čo najväčšom počte. Ja ich povolávam!“

Biskup Hnilica s radosťou plnil toto želanie Svätého Otca. Zariadil stretnutie so slovenskými a českými biskupmi u kardinála Franza Königa vo Viedni a tlmočil im postoj Sv. Otca. Zároveň rozprúdil prípravné akcie a povolávajúcu kampaň. Boli ustanovené dva výbory špeciálne pre pútnikov z Č-SSR; takzvaný čestný výbor – Comitatus onore – na čele ktorého boli kardináli Angelo Dell'Acqua a Josef Beran, a v ktorom boli aj traja Slováci: Pavol Hnilica, Michal Lacko a Jozef Tomko a ďalej dvanásťčlenný pracovný výbor – Comitatus organizativo – ktorý viedol biskup P. Hnilica a v ktorom boli v ňom štyria Slováci: Jozef Tomko, Štefan Náhalka, Dominik Hrušovský a Felix Litva.

Výbor sa postaral nielen o pekný program, ale rozhodol poslať pozvánky (podpísané A. Dussim, OP, priorom Baziliky sv. Klimenta,

v ktorej bol pochovaný svätý Cyril), aby sa do osláv zapojila čím širšia verejnosť. Pozvaní boli nielen kňazi a veriaci, ale osobitne boli oslovení predstavitelia kultúrneho, vedeckého i politického životana Slovensku i v českých zemiach. Išlo hlavne o jednotlivcov, o ktorých sa vedelo, že ostali verní svojmu náboženskému presvedčeniu aj napriek nátlaku ateistickej propagandy.

Biskup Hnilica ďalej navrhol, aby na oslavy boli pozvané aj reprezentácie všetkých slovanských národov. Organizačný výbor prijal jeho návrh osobitným listom adresovaným veľvyslancom Č-SSR, Sovietskeho zväzu, Poľska, Bulharska a Juho-slávie vyzval ich k účasti. Tento krok spôsobil na menovaných veľvyslanectvách rozruch a na vatikánskom Štátnom sekretariáte znepokojenie. Takéto kroky sú totiž výhradou diplomacie Štátneho sekretariátu. Na pozvanie promptne a kladne reagovali Bulhari. Ich krok bol veľmi významný v tom ohľade, že vytvoril pozitívny precedens ajpre česko-slovenské veľvyslanectvo, aby sa aj oni zúčastnili.

Oslavy sa vydarili nad očakávanie. Jeden z organizátorov akcie v svojich kvázidenníkových záznamoch takto zachytil ich priebeh:

„Pôvodne bola plánovaná púť 140-člennej oficiálnej delegácie z Česko-Slovenska, z toho malo byť 22 Slovákov. Keď sme sa tu v Ríme dozvedeli o tomto skromnom počte, začali sme organizovať vec tak, aby sem prišlo čím viacej Slovákov. Prvým krokom v tomto smere bola prednáška vo Vatikánskom rozhlase, kde o oslavách a ich význame

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je preda len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000000000000170427664

Cyriľometodská jubilejná púť v Ríme vo februári 1969

pre Slovákov doma i vo svete prehovoril Michal Lacko, profesor na Pontificio Istituto Orientale. Spomenul aj pripravované oslavy a vyjadril nádej, že na oslavy prídu do Ríma v hojnom počte aj „drahí slovenskí poslucháči“. Hneď nato sa začali posilať pozvania na Slovensko.

Výsledok bol, že osláv sa zúčastnilo spolu okolo 1250 Slovákov a 90 Čechov a Moravanov. Pútnici prichádzali v skupinách i ojedinele, niektorí lietadlami cez Prahu, iní vlakmi cez Viedeň, alebo vlastnými dopravnými prostriedkami.

Oslavy sa začali v piatok 14. februára o 9. hodine pontifikálnou koncelebrovanou svätou omšou za účasti Sv. Otca, kuriálnych kardinálov a biskupov z Česko-Slovenska. Prítomní boli biskupi z Česko-Slovenska: Ambróz Lazík, Robert Pobožný, František Tomášek, Karel Skoupý, Josef Hlouch, Štěpán Trochta, Karel Otčenášek, Stanislav Zela ako aj slovenskí biskupi v zahraničí: Pavol Hnilica z Ríma, Michal Rusnák z Kanady a Andrej Grutka z USA.

Pri tejto bohoslužbe mal pápež prejav, ktorý prečítal posediacky pred oltára. Omša bola po slovensky a latinsky za sprievodu ľudového spevu. Lekciu prečítal bohoslovec, Slovák, študujúci v Ríme, Šebastián Labo. Evanjelium čítal americký biskup slovenského pôvodu, Andrej G. Grutka. Modlitby veriacich sa recitovali zástupcovia slovanských zúčastnených národov; za Slovákov herec Gustáv Valach a herečka Eva Kristínová.

Po bohoslužbách pápež osobitne pozdravil prítomných bulharských a macedónskych biskupov a ministrov kultúry Bulharska a Macedónska.

Nasledovala osobitná audiencia vo veľkej audienčnej sále, pri ktorej znovu prehovoril pápež Pavol VI. Nato ho pozdravil za česko-slovenský episkopát brnenský biskup K. Skoupý. Potom boli pápežovi predstavení česko-slovenský veľvyslanec v Taliansku Dr. Vladimír Ludvík so sprievodom. Pápež sa s ním rozprával a dal mu medailu. Ďalej mu boli predstavení viacerí slovenskí pútnici, medzi inými aj národní umelci Vincent Hložník, Ľudovít Fulla, akad. sochár Alexander Trizuljak. Pápež sa správal veľmi srdečne a zhováral sa s mnohými kňazmi a veriacimi v audienčnej sále.

Slovákov potešilo najmä to, že pápež pobožkal súsošie sv. Cyrila a Metoda a pri pontifikálnej omši zaintonoval po slovensky Sláva na výsostiach Bohu, Verím v jedného Boha a pri prejavoch privítal Slovákov a poďakoval sa im po slovensky. Každý účastník dostal pamätnú medailu.

V sobotu 15. februára popoludní o 17. hodine bola v Bazilike Sv. Klimenta prednáška o živote a diele sv. Cyrila, ktorú predniesol dominikán

Dr. Jiří Veselý, profesor na Gregoriánskej univerzite, a jezuita Michal Lacko, profesor na pápežskom Orientálnom inštitúte. Nato všetci účastníci navštívili podzemné priestory baziliky, kde bol pôvodne hrob sv. Cyrila. V tejto bazilike sú aj pozostatky sv. Cyrila v bočnej kaplnke.

V nedeľu 16. februára o 12. hodine z okna svojej pracovne pápež po štvrtýkrát prehovoril o osobnosti sv. Cyrila, privítal slovenských pútnikov po slovensky slovami „Vitajte, milovaní Slováci.“ Po skončení prejavu, po modlitbe Anjel Pána po latinsky a udelení požehnania odchádzal od okna, ale v tom začali Slováci pod obeliskom na Svätopeterskom námestí spievať slovenské piesne a mávať česko-slovenskou zástavou. Pápež ostal stát mlčky pri okne a vyčkal, pokiaľ sa piesne nedospievali a potom po slovensky zvolal: „Dovidenia, milovaní Slováci.“ Na námestí boli pútnici z rozličných krajín sveta.

Popoludní 17. hodine v Pápežskom orientálnom inštitúte na Piazza Santa Maria Maggiore bola slávnostná akadémia za účasti 11 kuriálnych kardinálov, medzi ktorými boli kardinál Josef Beran, Angelo Dell'Acqua, Paolo Marella, Jozef Slipýj, Eugene Tisserant, všetci zúčastnení slovenskí a českí biskupi a pozvaní hostia, ktorých privítal a úvodný prejav mal kardinál Dell'Acqua, prednášku na tému sv. Cyril v Ríme mal profesor Michal Lacko a epilóg rektor Pápežského orientálneho inštitútu Dr. Ivan Žužek.

V stredu 19. februára ráno pricestovalo osobitným vlakom ďalších asi 400 pútnikov z Košíc. Zúčastnili sa na spoločnej všeobecnej audiencii v Bazilike sv. Petra. Táto pravidelná stredajšia audiencia bola znovu poznačená oslavami sv. Cyrila, pretože pápež sa vo svojom prejave venoval z veľkej časti tomuto jubileu. Na začiatku ako prvých pozdravil Slovákov a biskupa Ambróza Lazíka, ktorý ich viedol. V chráme sa ozýval slovenský spev. Potom pápež privítal rôzne iné delegácie prítomných národov. Pri tejto audiencii biskup Ambróz Lazík, cez ktorého pápež ďakoval Slovákom za vykonanú púť, predstavil Sv. Otcovi Hložníka, Fullu, Trizuljaka. Najdlhšie hovoril s Dr. Stanislavom Šmatlákom. Nato pozval biskupa Lazíka k pápežskému stolu a udelil požehnanie zúčastneným pútnikom.

Vatikánsky rozhlas vysielal celý priebeh osláv, takže veriaci na Slovensku sa mohli duchovne zúčastniť tejto veľkolepej národnej púte.

Takto opísal priebeh osláv ich priamy účastník.

Hlavný organizátor osláv, biskup Pavol Hnilica, však musel za tento úspech draho platiť. V piatok 14. februára, asi hodinu a pol pred za-

čiatkom pontifikálnej sv. omše, ktorú mal koncebrovať so Svätým Otcem a ďalšími kardinálmi a biskupmi, mu telefonoval zo Štátneho sekretariátu Mons. Agostino Casaroli. Bol veľmi milý, hovoril mu o pokore a obetách, a nakoniec dodal, že sa práve rozprával s česko-slovenským veľvyslancom Vladimírom Ludvíkom. Veľvyslanec ho vraj informoval, že príde na oslavy len pod tou podmienkou, keď sa biskup Hnilica neobjaví ani pri pontifikálnej sv. omši, ani na osobitnej audiencii, ktorá bude nasledovať po sv. omši. Pavol sa najprv nemohol zmôcť na odpoveď, ale potom poznamenal: „No dobre, nech ide veľvyslanec. On to iste potrebuje viac než ja.“ A tak Pavol Hnilica, jeden z hlavných osnovatelov a organizátorov celého podujatia, musel iba sedieť pri telefóne v svojej kancelárii, kde ho priateľia striedavo informovali priebehu osláv.

Jedným z účastníkov týchto jubilejných osláv bol Vilo Kovár, kedysi známy novinár, ale po roku 1945 najprv utečenec, potom väzeň a po prepustení z väzenia zamestnanec družstva Avana v Trnave. Svoje dojmy a zážitky opisuje v liste, ktorý poslať svojmu priateľovi, spisovateľovi trpiteľovi za národ Mikulášovi Gacekovi. List veľmi výrazne a realisticky zachytáva atmosféru oných pamätných dní a má hodnotu historického dokumentu. Zaslúži si, aby sa tu odcitoval v celosti:

Drahý môj Mikuláš, nesmieš sa na mňa hnevať, že sa Ti ozývam len teraz. Po návrate z krásnej cesty čakalo ma na každom kroku toľko roboty, že som nevládal nič svojho urobiť. Práca v zamestnaní pri konci mesiaca a na začiatku nového mesiaca si žiada celého človeka a tak som sa naháňal z jednej veci na druhú.

Odkiaľ mám začať, aby som na nič nezabudol, čo by Ťa mohlo zaujímať? Nuž, začnem od Adama... Po veľkých trampotách s rozličnými povoleniami odišli sme pondelok, 10. februára popoludní na hranicu v Petržalke. Bez najmenších ťažkostí, bez otvorenia zavazadiel prešli sme so ženou a s Ľubicinou krstnou mamou tých niekoľko rokov na rakúsku hranicu, kde nás čakal najstarší syn Rudka Vávru (Rudolf Vávra bol v rokoch 1939-1945 generálnym konzulom Slovenskej republiky vo Viedni. – FV) a zaviezol nás do Viedne, kde sa nám venoval až do večera. Potom prišiel aj mladší jeho brat a boli s nami až do odchodu vlaku o 23. hod. Mali sme na šťastie lôžkové lístky, nuž spokojne sme prespali noc z pondelka na utorok a prebudili sme sa až v blízkosti Benátok okolo 9. hod.

Tam sme prestupovali na priamy vlak do Ríma okolo 10.15 sme sa pohli a po jednej zastávke v Mestre sme o 18 minút zastali v Padove, kde

nás čakala Ľubica. (Ľubica je dcérou Vila Kolára. V r. 1969 bola študentkou na univerzite v Padove – FV) Bolo to zvitanie i slz. Na stanicu prišli aj ďalšie dievčence Slovenky a jeden mládenec z Ružomberka, Jozef Rydlo. Dokonca aj profesor Milan S. Ďurica, známy a uznávaný historik, ktorý prednáša v Padove históriu a je vedúcim katedry českého a slovenského jazyka a literatúry. Zvítali sme sa so všetkými a Ľubica si prisadla k nám a pokračovali sme v ceste cez Florenciu do Ríma.

Do Ríma sme prišli o 17.30 hod. a vítali nás tam nám neznámi Slováci-Rimania. Ani ich veľmi nezaujímali naše mená, len počet, koľko nás je. Nasadli sme do auta a šli sme priamo do penziónu, kde sme boli po celý čas ubytovaní, Casatranoina Via Monte del Gallo 113, celkom nad Vatikánom – pešo k nemu sa dalo zísť za 11-12 minút. Ubytovanie bolo krásne: izby dvojposteľové s ústredným kúrením, všetko na chodbách z mramoru, čisté, krásne. Tam sme sa aj stravovali. Ľubica už hovorí celkom dobre po taliansky, nuž robila celej našej skupine (cestovali sme s primárom trnavskej pôrodnice Dr. Veverčákom a jeho paňou, rodičmi 10 detí) dobrú tlmočnicu, bez ktorej by sa nám dosť ťažko bolo pohybovať.

Pri príchode bol krásny večer, teplo, nuž sme sa po večeri vybrali na Svätopeterské námestie a obdivovali krásy tohto zázračného mesta. V maličkom okienku, známom z televíznych prameňov, bolo vidieť svetlo.

Aké bolo naše prekvapenie, keď sme stredú ráno (12. feb.) vstávali a padal sneh! Po piatich rokoch deti nemali vyučovanie a malí černošatá, čo boli v našom penzióne bosé behali po dvore a chytali zázračné snehové vločky, aby sa im mohli radosť.

I napriek tomuto nečasu vybrali sme sa do Mesta. Zmokli sme poriadne a po prehládke baziliky sv. Petra vonku už lialo ako z krhle. Tí, čo mali horšie topánky, zažili si veľký krst, z ktorého mnohí z nich prechladli... Bola streda, obvyklý deň audiencií u Sv. Otca. Usilovali sme sa aspoň ho zhladať a tak sme čakali na dlhú audienciu akýchsi zahraničných hostí vyše hodiny. No dočkali sme sa, videli sme Pavla VI. v plnej nádhere, ako ho odnášali na kreslez audiencio jeho komnát. Vracali sme sa do penziónu celkom premočení, no v dobrej nálade z veľkého zážitku.

Popoludní nám pristavili veľký autobus a šlo sa na obchádzku mesta, alebo lepšie povedané: len jeho niektorých zaujímavejších objektov. Ťažko by mi bolo teraz reprodukovat', čo bolo vidieť kedy, lebo návštevy sa potom striedali každý deň a zážitkov bolo priveľa.

Hostia zo Slovenska sa schádzali. V našom penzióne býval celý

spevácky zbor z Gombáša-Hubovej. Bolo to veľmi dobre cvičené teleso, bez ktorého si pobyt v Ríme ani nevieme predstaviť. Diriguje ich salezián P. Olos a venuje sa im už dlhé roky. Vidieť to zistoty i z bohatého repertoáru ako cirkevných tak i národných piesní.

Vo štvrtok, 13. feb. stretol som vo Vatikánskom múzeu už ďalšie skupiny krajanov ubytovaných v iných penziónoch. Bol medzi nimi L. Fulla, V. Hložník s manželkou a synom, Gusto Valach so synom, Eva Kristínová s otcem a iní. Nemali sme však sprievodcu a tak som si spomenul, že vo vatikánskej knižnici pracuje môj starý priateľ zo študentských čias v Skalici Ignác Zelenka, o ktorom svojho času, cca pred dvomi rokmi, čítali k jeho päťdesiatke, celú knihu od E. Žatka.

Básnik mena Eugen Vesnin. Pomocou Ľubice som sa s ním spojil telefonicky. Náco prišiel a ako autor kedysi dávno vydané slovenskej knihy o Vatikáne, vodil nás a vysvetľoval, aby sme videli aspoň tie najslávnejšie a najzaujímavejšie veci, včítane krásnej Sixtínskej kaplnky. Dohovorili sme si na večer schôdzku pred obeliskom a potom, v spoločnosti Dr. Zola Sýkoru, kedysi lektora slovenčiny v Ríme a ešte jedného Slováka žijúceho v Ríme od prevratu, strávili sme pekný večer v Nácovom staromládeneckom byte. Spomínali spresňovali sme si rozličné dáta a zážitky. Sýkora má za ženu Kavcovu dcéru (Matuš Kavec (1898-1980), rodák z Rajca, slovenský spisovateľ – FV).

A už tu bol piatok, 14. februára, hlavný deň osláv 1100 rokov od smrti sv. Cyrila. Vyčistilo sa, aj slniečko zasvietilo a všetky cesty slovenských pútnikov viedli teraz do baziliky sv. Petra, ktorú Sv. Otec na tento deň zveril do opatery Slovákom. Tak doslovne to povedal biskupovi Hnilicovi, ktorú vlastne celú vec organizoval a ktorý práve v tento deň musel ochorieť, pretože česko-slovenský vyslanec Dr. Ludvík podmienil svoju prítomnosť pri sv. omši a pri audiencii podmienkou, že biskup Hnilica nesmie byť prítomný. Len tak si možno vysvetliť, že takmer ani jeden zo zahraničných Slovákov do Ríma neprišiel... našiel som tam len Imra Kružliaka, čo robil Tidovi (Tido J. Gašpar (1893-1972) – slovenský politik a spisovateľ – FV) šéfa tlače a ktorý teraz pôsobí v Mníchove a mal svojho času veľkú štúdiu o sv. Cyrilovi a Metodovi v Moste. Ten sa mi potom ponúkol, že veľmi vďačne odošle všetky darované pozornosti Tvojim adresátom.

Pre oslavu sa v bazilike zariadila kratšia časť loďového krídla za oltárom sv. Petra, kde sa odohrávajú najväčšie slávnosti a najdôležitejšie cirkevné udalosti.

(Pokračovanie na 10. strane)

(Pokračovanie z 1. strany)

Keďže „revolúcia požiera svoje deti“, ako to vystihol E. Burke, na popravisko išli aj mnohí režimu oddaní klerici. V tieni otázky prisahy na civilnú konštitúciu kléru katolíckí kňazi verní Rímu oprávnene obviňujú Deklaráciu práv človeka a občana (1789) ako „ohavnú filozofiu, ktorá rozvracia Bohom daný spoločenský poriadok a šíri anarchiu.“ Pápež Pius VI. pochopiteľne zamietla civilnú konštitúciu pre klérus a označuje za absurdné tvrdenie o vrodenej slobode a rovnosti človeka. Táto náuka podľa mienky pápeža odporuje nielen povinnej úcte voči Bohu, ale neuznáva i povahu ľudskej prirodzenosti.

Scenár revolúcie sa zopakuje v akejkoľvek zdarenej komunistickej alebo nacistickej revolúcii: potentáti najprv pacifikujú odbojné a vplyvné osobnosti z radov duchovenstva. Ostatných zastrešia a podľa presnej metodiky vytvoria kolaborantské štruktúry viditeľnej alebo skrytej podoby. V našich dejinách sú ukázkové monsterprocesy s biskupmi Gojdičom, Buzalkom a Vojtaššákom, vytvorenie Mierového hnutia kňazov (neskoršie Pacem in Terris) a spolupráca duchovných s ŠTB.

Dodnes sme sa s tým nevysporiadali a minulosť nás dobehla. Dnešná liberálna totalita nastolená prostredníctvom vyhlásenej pandémie sa správa podľa rovnakého kľúča. Klérus je rozdelený do dvoch táborov: na cirkev „svedkov covidových“ a cirkev vernú skutočnej katolíckej náuke. Väčšina hierarchie je na strane štátu aktívna alebo s tichým súhlasom. Doteraz nevhodný model financovania cirkvi, keď duchovní sú prakticky štátni úradníci a biskupi sú na úrovni ministrov, je veľkým vydieračským potenciálom totalitného štátu. Ten potencuje aj príznak homosexuality a pedofílie a tiež ekonomický profit niektorých biskupov a ich rodinných príslušníkov z vakcinačného neomalthusianstva. Veriaci – páriovia, ktorí neprijali pravdľá „sanitárnej šelmy“, sa do kostola počas protipademických opatreniach nedostanú. Tento judášsky scenár sa bude cyklicky opakovať, zrejme znovu od jesene. Je to esenciálny prvok liberálnej totality, s ktorým sa učíme žiť. Nestrácajme nádej, že raz sa zadosťučiní výroku Krista: „Toho sluhu, ktorý poznal vôľu svojho pána, no nepripravil sa a nespľnil jeho vôľu, veľmi zbijú“ (Lk 12,47).

CIVILNÉ NÁBOŽENSTVO FRANCÚZSKEJ REVOLÚCIE

Prázdno v duši moderného človeka zaplnila politika a politické ideológie, ktoré tak ako kedysi náboženstvo, si nárokovujú priniesť človeku spásu. Novoveké „oslobodenie“ spod jarma cirkvi ešte nezmenilo jeho dušu, jeho antropologickú konštantu – človek potrebuje náboženstvo. „Uniklo im, že človek je náboženský živočích, ktorý keď popiera pravého, jediného Boha, vytvára si falošných bohov, idoly a modly, klania sa im“ (Berďajev: Pramene a zmysel ruského komunizmu).

Keď počas francúzskej revolúcie stroskotal pokus preniesť klérus na stranu revolučného štátu, prešli jej pohlavári do útoku na samé základy viery, pričom proti katolíckym dogmám postavili revolučný „kult rozumu“. Výrok Voltaira, že „keby nebolo Boha, bolo by ho nutné

O novom človeku liberálnej totality

vyňať, aspoň do tej doby, pokiaľ bude ľud zotrvať v nevedomosti“, jasne vyznačuje líniu, v akej konala nová štátna revolučná moc: z tradičného katolicizmu sa má stať nové náboženstvo novej spoločnosti, a to náboženstvo občanov. Jedným z teoretikov koncepcie „religion civile – občianske náboženstvo“ je J. J. Rousseau, ktorý v Spoločenskej zmluve odmieta katolicizmus.

Štátni potentáti prakticky etablovali „nové náboženstvo“ – pokúsili sa násilím obliecť staré náboženské spôsoby na novovytvorenú „ateistickú figurínu“. Starú záplatu prišivali na nové šaty, nové víno bohoborectva vlievali do starých mechov. Zaviedli „kult rozumu“, dekadový kalendár a nový letopočet. Bolo to výrazom vedomého rozchodu s minulosťou a rovnako znamením náboženského mesianizmu, vidiaceho v revolúcii počiatok novej doby a počiatok vykúpenia ľudskeho rodu. Pod holým nebom a v chrámoch sa konali obrady a ceremónie v regrese najpohanskejších spôsobov, sexuálne perverzности sa diali priamo na oltároch. Pobláznení Francúzi na „Sviatok jednoty a nedeliteľnosti“ na Martovom poli vztýčili oltár, na ktorý jednoduchí účastníci sprievodu tak, ako kedysi kládli sväté obrázky, teraz kládli plody svojej práce či nástroje svojho remesla alebo umenia. Potom davy zoskupené okolo oltára predniesli pod „nebeskou klenbou“ prisahu novej ústave. Prívrženci poslanca Héberta vyzývali k plieneniu kostolov, v parížskych divadlách hrali paródie na omše a posmešné náboženské maškarády. So súhlasom Komúny z kostolných veží mizli zvony a menili sa na delá, povrazy na laná lodí a veže mali byť zrovnané so zemou, lebo ako hlásal Hébert „prečnievajú ostatné budovy, odporujú zásadám rovnosti“. Sám radikál Robespierre sa snažil regulovať túto „reformáciu zdola“ a na jeho návrh Konvent odhlasoval, že „Francúzsky národ uznáva Najvyššiu bytosť a nesmrteľnosť duše“.

Aj v súčasnosti sa opakuje revolučný scenár. Na západe sa neraz v kostoloch konajú rôzne „kultúrne“ predstavenia, v ktorých sa prejavujú dôsledky sexuálnej revolúcie a koncilových reforiem zameraných na zosvetštenie Božieho kultu. Zdá sa, že Rusko je jediná krajina, ktorá zákonne postihuje znesväcovanie chrámov tak, ako sa to dialo v prípade pornografickej kapely s príznačným názvom Pussy Riot, pochopiteľne k nevoľi liberálnej dekadentnej mysle. A čo povedať o znesväcovaní chrámov na tzv. očkovacie centrá, ktoré aj u nás vychválili Katolícke noviny? Kristov bič na svätokupcov je znovu vytiahnutý: „Môj dom sa bude volať domom modlitby. A vy z neho robíte lotrovský pelech“ (Mt 21, 13).

OBČIANSKE NÁBOŽENSTVO DEMOKRACIE A TOTALITY

Človek na základe svojej prirodzenosti sa správa ako náboženský živočích a to aj vtedy, keď sa stratil inštitucionalizovaný, cirkevný

vplyv náboženstva v sekularizovanej spoločnosti. V transformovanej podobe to vidíme v štátnych a spoločenských ceremóniách a rituáloch, pretože aj moderná spoločnosť musí upevňovať svoju súdržnosť v rituáloch, ktoré potvrdzujú jej hodnoty, teda potrebuje akési pseudonáboženstvo. Cirkevné krédo nahradila ústava (ktorá nemá žiaden praktický význam pre život) a štátne symboly, cirkevné obrady ako krst a sobáš nahradila matrika, kríž je nahradený napr. trikolórou, pojem omšovej obety nahrádza obeta za vlasť alebo mier či tzv. humanitárne misie. Kresťanská morálka je nahradená tzv. liberálnymi cnosťami – u nás je dominantná „slušnosť“ (ale len pre tých, čo im neodporujú) a sociálnou abstraktnou harmóniou „liberálneho slnka“. Realizuje sa vízia materialistu L. Feuerbacha: „Namiesto viery nastúpi nevera, namiesto bibliie rozum, namiesto náboženstva a cirkvi politika, namiesto neba zem, namiesto modlitby práca, namiesto pekla materiálna bieda, namiesto kresťana človek.“

„Je celkom zbytočné a nudné“, napísal Gustave Le Bon vo svojej Psychológii davov, „pokiaľ sa stále znovu zdôrazňuje, že davy potrebujú náboženstvo. Všetky politické, náboženské i sociálne viery sú nimi prijímané len vtedy, pokiaľ vezmú na seba náboženskú formu, ktorá sa javí mimo diskusie. Keby bolo možné docieľiť, aby davy prijali ateizmus, získal by prudkú neznášanlivosť a žiaru náboženského citu a vo svojich vonkajších formách, stal by sa skoro kultom.“

Totalitné systémy, ako popísal Berďajev, sú vlastne pseudonáboženské systémy, ktoré sa pokúšajú nastoliť raj na zemi, odpovedať na všetky otázky a organizovať človeka totálne k svojim cieľom. Požadujú celého človeka. Preto je tam toľko násillia. Totalita napodobňuje kresťanstvo a snaží sa zničiť starého Adama predchádzajúcej epochy, ale nerodí nového Adama, hoci si to nahovára, ale toho istého, ponoreného do zloby a resentimentu. Nová spoločnosť a „nový človek“ sa rodí z narastania zla a tmy, duša „nového človeka“ sa formuje z negatívnych afektov, z nenávisti, z pomsty, násillníctva. V marxizme je démonický prvok, ktorý sa vyhlasuje za dialektiku. (Pramene a zmysel ruského komunizmu). Rovnako to platí aj o nacizme. Tieto tézy rozvíjajú aj novší politickí filozofi skúmajúci totalitarizmus ako náboženský fenomén (R. Aron, H. Arendtová či H. Maier), všetci s rovnakým záverom, že sekulárne náboženstvá po „porážke“ transcendentných náboženstiev našli uvoľnený priestor v ľudských dušiach.

Iskričkové, pionierske, vzäcke sľuby, schôdže a zhromaždenia, vojenské prehliadky, kladenie vencov, prvomájové manifestácie, lampiónové sprievody potvrdzujú, že: „Totalizmus miluje rituál“ (H. Maier: Politické náboženstvá). Rituály sú nielen obranou moci, ale aj jej prostriedkom v podobe jej de-

monštrovania a zastrešovania. Autorita a rituál sú preto zviazané. Podielom na posvätnosti získava každá politická moc, predovšetkým nedotknuteľnosť, t. j. stabilitu a kontinuitu.

MENTALITA MEŠTIKA AKO PREDPOKLAD KAŽDEJ TOTALITY

Každá historická epocha mala svojho „vzorového človeka“, akýsi antropologický model, ktorý vyjadroval podstatné rysy myslenia a správania danej doby. Takto hovoríme o antickom človeku, človeku Byzancie, gotickom či renesančnom človeku. Filozofi kresťanského personalizmu naskicovali mentalitu moderného človeka, ktorého označujú ako meštiak, buržuj či liberál. Jeho podstatnou črtou je, že prepadol materializmu. Platia preňho marxistické poučky o historickom a dialektickom materializme. Teda tento človek vyznáva primát bytia pred vedomím – čo je mimo jeho zmyslov, rozumu a skúsenosti, nejstuje alebo je bagatelizované. Verí vo vedecký a spoločenský pokrok. „Pevne verí iba vo svet viditeľných vecí. Je občanom tohto sveta. Ľudí hodnotí nie podľa toho, čím sú, ale podľa toho, čo majú. Buržuj sa nakoniec stáva viacnásobným otrokom: trpí vykorisťovaním, diktátom verejnej mienky, nadvládou peňazí a nenávisťou od iných zotročených jedincov. Individualizmus v prostredí meštiackej spoločnosti kapitalistického sveta však deformuje osobnosť v hre ekonomických síl a jej individualita sa rozpadáva“ (O otroctve a slobode človeka). Ladislav Hanus v Rozprave o kultúrnosti poukazuje na dvojakú tvár meštiactva: prvá je optimistická a druhá pesimistická. V tej prvej je bezhraničný optimizmus, sebavedomie človeka a absolútnej autonómie. Druhá tvár meštiactva je nuda z blahobytu, z pohodlia, z nedostatku zmyslu života. Meštiak je plytký a neúprimný.

Fyziognómia dnešného liberála je rovnaká ako meštiacka francúzskej revolúcie alebo liberála 19. storočia, platia preňho vyššie popísané mentálne a mravné východiská. Základný rozpor duše súčasníka je v tom, že sa totálne fixuje vo svete zmyslovej reality a svoj život na zemi považuje za definitívny. Keďže nemá zmysel života, nie je schopný ani znášať utrpenie a prepadá do totálneho strachu. Trpí tzv. titanoidným syndrómom – pýcha a lakomstvo sú znásobované vierou, že na všetko sa nájde liek a každý neduh bude raz medicínou alebo technikou prekonaný. Sklamanie mu spôsobuje otras, je hysterický. Trpí infantilizmom a stratou súkromia, no nevedomuje si to. Nikdy nepripustí, že žije v neslobodnom systéme. Čím viac sa bude zmietat v rozporoch, tým viac sa bude upínať k spasiteľom tohto režimu a bude ochotný chodiť na vakcinovanie aj každý štvrťrok až kým mu nezničia imunitu, ak medzitým nezomrie na nejaký iný negatívny

dôsledok vakcinačnej genocídnej mašinérie.

Liberál dneška verí len v abstraktného človeka, nie konkrétneho bližšieho, pre ktorého nevie obetovať nič zo svojho pohodlia. V skutočnosti je ťažký egoista a zákerný človek: „Som zaočkovaný a cítim sa byť obmedzovaný.“ Je typický masový človek a voči tomu, čo je mimo jeho svetonázor, prechováva nenávisť, rovnako ako k minulosti. Pociťuje potrebu revidovať všetko (včítane Biblie alebo literatúry), čo ho konfrontuje s pravdou a dobrom. Presne na tom stojí novomarxistická frankfurtská škola – kultúrny marxizmus, vedúca ideológia nového režimu. Preto dnešnej luzokracii nadšene tleskajú, keď likviduje alebo sa pokúša likvidovať nielen oponentov, ale aj prechádzajúci establishment.

Ak poznáme mentalitu meštiaka – liberála, neprekvapí nás, že politicky slobodné obdobie medzi totalitami je krátke. Totality známe v XX. storočí by nemohli byť nastolené, keby nejstoval meštiak. Práve tento antropologický model je základom každej totality: človek bez vnútorného kompasu, bez zmyslu života a oddávajúci sa konzumpcii. Berďajev presne ukázal, že typický komunistický človek, ktorý si znútra osvojil doktrínu tejto ideológie, je v hĺbke srdca buržuj, rovnako ako buržuj kapitalistickej spoločnosti. Hitler hoci poľdval meštiackou kultúrou, využil krízu tejto mentality a na jej troskách mohol stavať novú spoločnosť.

Zatiaľ čo komunizmus alebo národný socializmus meštiaka „prekrstil“ na súdruha alebo nacistu, liberálna totalita nepotrebuje žiadne ideologické maskovanie. Podľa Berďajeva prototypom ideálneho komunistu je arogantný mladík rútiaci sa autom bezohľadne ulicami Moskvy. Prototypom liberálnej totality je človek s respirátorom a vytreštenými očami, ktorý sa rúti ulicou kolobežkou na baterky.

RITUÁLY A SYMBOLY LIBERÁLNEJ TOTALITY

Najvýraznejšou podobou civilného, sekulárneho náboženstva je používanie verejných rituálov a symbolov, vytváranie ideálneho obrazu politika či vodcu a pochopiteľne generovanie politických sľubov – mesianizmus. Aj v tomto prípade máme do činenia s dedičstvom francúzskej revolúcie. Čím je režim neslobodnejší, stúpa miera a okázalosť rituálov a symbolov. Nezastupiteľnú prácu v tom majú masmédiá s ich persuazívnymi schopnosťami, hlavne propagandou a manipuláciou.

Rituály a symboly. Klasickým symbolom modernej spoločnosti je štátna hymna a vlajka, zatiaľ čo k rituálom patria napríklad pravidelne sa opakujúce parlamentné voľby. Voľby podľa klasikov (R. Belalh, E. Durkheim) sú skutočným tmelom spoločenskej súdržnosti a nástrojom legitimizácie režimu. Preto voľby majú aj systémy jednej strany, aby sa

Cyrlometodská púť do Blatnohradu 2022

ukázala domnelá homogénnosť režimu, teda jednota strany a ľudu.

Po sofistickom uskutočnení volebnej porážky D. Trumpa a pri čoraz silnejšej úlohe tretieho sektora a jeho schopnosti regrutovať progresívnych voličov sa možno nazdávať, že k voľbám nebudú môcť pristupovať odporcovia režimu. Vzhľadom na skúsenosti so sanitárnou selekciou občanov režim legislatívne pod maskovacou sieťou sanitárnych opatrení nepustí k voľbám nezaočkovaných, neotestovaných. Volebný cenzus zrejme uvalia aj na ďalšie politicky nelojálne aktivity. Mysliaca časť elektorátu predstavuje hrozbu kontinuity liberálno-nacistickej totality.

Medzi typické náboženské prejavy „svedkov covidových“ patrí gesto vzájomného udierania pästi, ktorým nahradili podanie rúk. Päsť je typickým znakom údernického komunizmu a nacizmu, takže ani tu nie sú liberáli originálni. Súčasťou infantilizácie sú časté plagáty a piktoqramy s prekrytou tvárou alebo návody, ako si umývať ruky. Progressívce podlieha davovým hnutiam, preto súčasťou jeho politickej módy je nosenie nejakej stužky (vlajka Ukrajiny), odznaku (portrét zavraždeného novinára; „me too“). Medzi ich starostlivo pripravené a zosynchronizované „bohoslužby“ patria tzv. mítingy „Za slušné Slovensko“, kde tak ako za socializmu dostávajú vygenerované transparenty, mávadlá či balóniky.

Obraz glorifikovaného vodcu. Poznáme koncept divinizácie – zbožštenia panovníkov, ktorý sa v politike prejavuje aj ako „kult osobnosti“. Odôvodnenie divinizácie nositeľov moci je v tom, že nositelia moci sú v pozícii správcov posvätného, majú pod kontrolou celý mechanizmus chodu štátu. Berďajev uvádza, že vôľa k moci súvisí s mágiou. Hovorí o mystike suverenity strany, vodcu. Aj zavedenie cenzúry je pozostatok „urážky panovníka“, preto sa nečudujeme, že s jej nastolením sa poponáhľala aj táto nelegitímna vláda.

Liberálna demokracia, keďže je vekom antiosobnosti, deštrukcie a antitvorby, obvykle nedisponuje človekom s charizmom vodcu až na malé výnimky (napr. Ch. De Gaulle, W. Churchill). Volebný výber kreuje najhorších a tí tvoria kolektívny orgán. Masmediálna volebná kampaň veľkoplošných plagátov znečisťujúcich verejný priestor aj po voľbách a neustála „alchymia“ public relations aktualizujú to, čo formuloval Berďajev: „Z vašich tvárí ide zloba a posadnutosť, nedajú sa z nich vyčítať hlboké myšlienky či ušľachtilé city. Vo vašich tvárach niet ničoho duchovného, cítiť z nich úpadok až na dno materiálneho sveta“ (Filozofia nerovnosti). Aký je teda obraz „našich vodcov“, ktorí vzišli z volieb roku 2020 a spravujú štát k skaze jeho občanov? Je tu paralela s prvomájovými sprievodmi v Sovietskom zväze. Ľudia, ktorí na sviatok práce nosili v sprievode portréty členov politbyra, ich prezývali „prasacie rypáky“. Súčasní politici s respirátorom – prasacím rypákom prekrytými ústami, nástrojom slova, dávajú najavo, čo slovo – to klamstvo. A z očí ide zakalený pohľad alebo strach. Pozreli sa, akú masku nosia na krku? Sami svedčia proti sebe. Masky je ich skutočným totemom, ktorý vnucujú svojim poddaným.

Spasiteľné prísľuby, mesianizmus. Fenomén posvätnosti sa v politickej činnosti markantne prejavuje spasiteľnými prísľubmi, ktoré poznáme najčastejšie ako volebné sľuby. V nich dochádza k zneužívaniu času, keď „prítomnosť je pokladaná výlučne za prostriedok a budúcnosť za cieľ“ (Berďajev: O otroctve a slobode človeka). Na legitimovanie činnosti a štýlu moci potrebujú pohlavári presvedčiť čo najviac ľudí, že občania chcú to, čo im ponúka moc, a nie niečo iné. Aj politický prísľub spásy je sekulárnym vyjadrením mesianizmu.

Medzi mesiášske výroky tejto sanitárnej diktatúry patria: „Spolu to dokážeme“, „Spolu ho porazíme“, „Vakcína je sloboda“, „Nečakajme na zázrak, vakcína je riešenie“. Posledný je z dielne propagandistov MZ SR a vo forme inzerátu ho uviedli aj Katolícke noviny.

Z predchádzajúcich výrokov alebo kampaní poznáme tie, ktoré sľubujú zastaviť korupciu. Viera ľudí v lepšie časy je tak prostá, že zabudli na výrok o zlodejovi, ktorý kričí, chyťte zlodeja. Obávam sa, že bruselský diktát čoskoro udrie s heslami o spoločnom boji voči skleníkovým plynom a škodlivosti oxidu uhličitého. Čoskoro sa vytvoria tzv. uhličití automaty, ako predtým covid automaty a nariadenia nosiť poslušnému stádu prasacie rypáky aj do voľnej prírody. Pýcha rozumu už skončila a sme vo veku totálneho nerozumy.

AKO NEPREPADNÚŤ TOTALITNÉMU NÁBOŽENSTVU

Človek odviazaný od zdroja života prepadol ilúzii, že je v dejinnom vývoji údajne dospelý ako sa chybné nazdávala novoveká filozofia (napr. I. Kant) odrhnutá od Božieho Logosu. Ľud zbavený viery v osobného Boha – je „večným pohanom, ktorý potrebuje svojich bôžikov a svätých“ (G. Le Bon). Táto pružno-mäkká liberálna totalita, ktorá rovnako ako jej starší „súrodenci“ komunizmus a nacizmus, má svoje vierovyznanie, rituály a symboly, svojich vodcov a mesiášov. Idú do priepasti a ich vodcom je smrť.

Predtým nejasné obrazy Apokalypsy sv. Jána o šelme, ktorá má moc škodiť a ktorej budú mnohí slúžiť a nosiť jej znaky, naozaj vystúpila z mora. Jej moc je podľa pravoverného kresťanstva limitovaná časom a priestorom. Ako učia Otcovia, Prozreteľnosť nám zosiela toto utrpenie na našu nápravu, na očistu. Kristus nám na rozdiel od luhárov všetkých „izmov“ nesľubuje šťastie a pôžitky. Hovorí, že sme šťastní, ak trpíme za spravodlivosť a jeho meno. Máme však od neho „Hosť a v duši najsladšieho“, ktorý nám ponúka prežiť život bez strachu a otroctva: „Skúste a presvedčte sa, aký dobrý je Pán“ (Ž 34,9). Zaisť, početný dav svedkov covidových sa masmediálnou amplifikáciou zdá byť v prevahe aj so svojimi blasfemickými otrokármi. Apokalypsa sv. Jána píše, že ľudia budú hynúť v dôsledku ohláseného súženia. Ich opakovanou odpoveďou bude ignorancia pokánia a rúhanie.

My, čo sme zaevidovaní nie v covid pase, ale v najdôležitejšej Knihe života, vieme, že len pokáním a konaním dobra získame palmu víťazstva.

PETER GREČO

Ordinariát Ozborených síl a Ozborených zborov Slovenskej republiky v spolupráci s Vojenským ordinariátom Maďarskej republiky uskutočnil 18. júna 2022 pod vedením Mons. Františka Rábeka spoločnú púť do Blatnohradu – Zalaváru.

V tomto roku si pripomíname 1155. výročie pobytu sv. Cyrila a Metoda v Blatnohrade.

Slovenské nitrianske knieža Pribina so svojim synom Koceľom dal v Blatnohrade okrem svojho paláca postaviť aj Baziliku sv. Hadriána a Panny Márie. Svätí solúnski bratia Konštantín a Metod sa na svojej púti do Večného mesta v roku 967 zastavili v Blatnohrade a pobudli u vládkára Koceľa.

Metod sa po smrti Konštantína – Cyrila rozhodol pokračovať v misijnej práci na Veľkej Morave. Pri návrate z Ríma sa spolu s vysvätenými kňazmi opäť zastavil u Koceľa. A práve v Blatnohrade vďaka štátnickej múdrosti a prezieravosti Koceľ požiadal Metoda o návrat do Ríma, aby sa nechal vysvätiť za biskupa. V Ríme Metoda vysvätili za titulárneho arcibiskupa sriemskeho, stal sa pápežským legátom pre slovanské územia.

Slávnosť začala štátnymi hymnami Maďarskej republiky, Slovenskej republiky a Európskej únie. Potom nasledoval akt kladenia venkov. Program uvádzal Mons. Jozef Michalov, generálny vikár OS SR.

Slávnosť pokračovala privítaním a príhovorom otca biskupa Mons. Františka Rábeka, ktorý na záver dodal: „Milí priatelia, želim vám všetkým, aby sme týchto pár chvíľ na Blatnohrade prežili zmysluplne, duchovne, v priateľstve a aj prehĺbením našich koreňov,

koreňov nášho národa, našej kultúry a hlavne našej viery.

Nech nám svätí Cyril, Metod Gorazd a ich spoločníci pomáhajú svojim orodovaním!“

V príhovore Vojenský duchovný Vojenského ordinariátu MR Milan Mor Markovics odovzdal prítomným pozdrav otca biskupa Mons. Tibora Bertu, ktorému služobné povinnosti nedovolili sa na tejto slávnosti zúčastniť. Povedal: „Sme tu dvaja vojenski duchovní, jeden sa volá Horváth, ja sa volám Markovics, a tým chcem povedať to, že my tu Maďari na tomto mieste nielen kultúrne sa stretávame so Slovanstvom, ale aj vo svojich žilách nesieme slovanskú krv, slovanské vzťahy.“ Na záver príhovoru dodal: „Prajem vám všetkým, aby nás spravádzali Cyril a Metod a ich pokoj, ktorý je vlastne Kristov pokoj, Kristov mier. Nádejám sa, že aj táto naša slávnosť bude slúžiť tomuto Kristovmu pokoji a počas svätej omše sa budem modliť za tento pokoj, za tento mier aj medzi našimi národmi.“

Páter Adam, OSB, z Panónhalmy v príhovore vyzdvihol, že benediktíni boli vždy veľmi otvorení cyrilometodskej tradícii. Pripomenul, že tu benediktíni zo Salzburgu vykonávali svoju misiu už pred svätým Štefanom a svätým Adalbertom. Povedal, že neďaleké mesto Keszthely má vo svojom názve latinské slovo castellum – kaštieľ. Vieme, že slová keszthely, kostol, kostel, kościół – tieto pomenovania sú z gréckeho slova „schádzať sa“. A teda štáty Vyšegrádskej štvorky majú spoločné dedičstvo pochádzajúce z tohto miesta v slove keszthely, kostol, kostel, kościół. Na záver poprosil:

„Svätý Cyril, svätý Metod, svätý Benedikt, orodujte za nás!“

Príhovor historika Antona Hrnku, konateľa nadácie PRO PATRIA: „Vážení prítomní, stojíme tu v Blatnohrade na historickom mieste, a preto mi dovoľte ako historikovi zauvažovať o tomto priestore, o tomto, aké poslanstvo nesie toto miesto pre nás doma na Slovensku, na Horniackoch, i tu dole v Alvidéku, teda v Maďarsku.

Na konci 9. storočia franský kráľ Karol Veľký rozvrátil moc Avarov v tomto priestore, ktorý sa mocensky uvoľnil. Zo severu sa sem začali sťahovať Slováci, z juhu Slovinci, Chorváti, Srbi, až sa pomaly vyplnili. Zostali tu zvyšky Avarov a pretrvávala ešte takzvaná keszthelyská kultúra, ktorá bola pozostatkom rímsko-provinciálnej kultúry. Toto všetko, tento priestor po roku 834 dostal Pribinu, vyhnaný panovník z Nitry, od bavorského kráľa Ludovíta.

Rozvrátenie moci Avarov v Zadunajsku umožnilo, aby sa aj v Nitre, aj na Morave oslobodili tamjší Sloveni a založili si svoje vlastné štáty. Priestor Zadunajska zostal bez politickej moci, bez politickej organizácie. Kráľ Ľudovít Nemecký zveril Pribinovi, aby tu začal budovať štátnosť. Jeho poverenie vychádzalo z toho, že najväčšia časť obyvateľstva v dnešnom západnom Maďarsku mala slovenský pôvod. Pribina si zvolil práve toto miesto, na ktorom stojíme, za svoje hlavné mesto. Nebola to rovina ako dnes. Bol to ostrov v Balatone, ktorý siahal až sem, a s tzv. malým Balatonom tvoril jedno jazero.

(Pokračovanie na 11. strane)

MOJA ZÁHRADA

Slovensko moje, moja záhrada,
plné je tajomstiev a záhad,
na starosť viac než zamlada
záhady kričia, básnik na hrad!

Zavčasu básnictvo ma odradí
od pokúšenia malých ľudských myslí,
veď môj hrad, to sú práve záhady,
napr. ty, že na ramene spíš mi.

Prisávaš sa mi občas na bozky,
bozky sa samé lepia na nás
neopakovateľne, kráľovsky,
v tých bozkoch usínaš aj vstávaš.

Na hony bočím od hradov,
môj hrad je moja záhrada a piesne.
Zo záhad najväčšou je záhadou,
že stále spolu sme, keď nie sme.

SKÚSTE

Tancovať len tak nie je nič. No skúste
tancovať s lunou na vystretom prste.

Tak dajako ja denne tancujem
s tou, ktorá o mňa nemá záujem.

Vykladam si ju na plecيا a krútim
sa s ňou aj vlastným zabudnutím.
Tak opakujem zázrak, vášni plná
krúti sa so mnou zem aj luna.

A možno si ma na vystretom prste
krútieva luna, tiež to so mnou skúste,
ten závrat veľký ako slnko v tvári,
čo na tom, že sa vám to nepodarí.

KVAPKY

Nehodný jednej kvapky tvojej krvi,
nech posledný som, nemusím byť prvý,
ale nech som ti verný pobratim
a zo zreteľa sa ti nestratím.

TEODOR KRIŽKA

Som iba nástroj, len si ladím struny

Nech nie som podliak, radšej nech sa držím
pevnejšie ako bodliak tvojich dužín,
o tvoje rúcho neťahám svoj žreb,
chlieb každodenných modlitieb.

DEDIČSTVO

Nedali mi viac, len tri hrušky z dlaní,
pokladmi som však dodnes obsypaný,
a už sa z toho nikdy nevyhrabem.
Záhrada je môj malý Jeruzalem.

Všetko, čo treba, sa tam dlho dialo.
Nebolo toho veľa, ale ani málo.
Záhrada ani teraz nie je pustá,
zázraky ďalej vysávam si z prsta.

Ukazuje sa, predieram sa húšťou,
zázraky rastú vnútri našich prstov,
aj ja z nich denne stále znovu vznikám
a nemusím ísť, nemusím ísť nikam.

Skutočný je aj nástup náhlych clivôt,
z troch hrušiek dá sa vyžiť celý život,
a netreba žiť pri tom vôbec skromne,
uchoval som ich v dlaniach pre tých po mne.

ÚCHYLKY

Každý má dáke svoje úchylky,
ja rozsypam sa denne na trilky,
ako sa na dážď rozsypajú mračná,
lebo si po tých trilkoch ešte lačná.

Rozsypajú sa stáda na zvony,
tak zvoní srdce, ktoré puklo mi
na kfdle škovránkov a lastovičiek,
čo viažu slučky Bohu na malíček.

Nie, nebijem sa päťou do hrude,
čo bude, až viac túžby nebude,
ešte vždy snívam, že tak odpustenie
na prstoch premení sa na prstene.

Tak škovránky nás oboch opášu
a povedú nás vedno k sobášu.
Tak život žije za mňa, chcem či nechcem,
tak akosi sa za mňa bije pieseň.

KLENUTIA

Ránu sa žiada vtesnať v mojom srdci,
nepomestí sa, aspoň to však skúsi.
Je ako hrozno s cukrom stále kyslým,
na jeho sladkosť avšak vopred myslím.

Tak moje srdce má, čo k nemu siaha,
tak týka sa ho tvoja diaľka nahá.
Na hrudi nosievam si ako metál,
čo som si z tvojej diaľky zapamätal.

Ku sebe zrejú naše horké telá,
k sladkosti, ktorá nikdy nedozrela,
ale tá vzdialenosť a všetko zrenie
ráno sa ponad moje srdce klenie.

SMRŤ

Tak utekajú, bežia ozlomkrky,
beznohí, hluchí, slepí, jednorukí,
do výšok štvorajú sa po lane,
nijaký zázrak sa však nestane.

Kam pohnú sa, tam trpezlivo striehne,
je ako oceán, má vodu, ale breh nie,
s ňou nedá sa im nikde osamieť,
je s nimi všade, vie ich naspamäť.

Nech na bicykli trénujú si svaly,
aj keby v behu víťazmi sa stali,
v cieľi je skôr, vždy z jari do zimy,
pretrhne pásku, o hrud' pred nimi.

ŽIVOT

Je pomalý, priam lenivý, no ajhľa,
v cieľi je prvý, kam sa všetci náhlia,
a môžu hoci hrste krvi pľuť,
nepredbehne ho veru ani smrť.

Ružovú tvár má, šibalské má očká,
na každého si trpezlivo počká,
a kým smrť všetko živé zabije,
kráti si chvíľu – sadí ľalie.

Bol odjakživa, trvať bude večne,
na stehno siahne ako milej slečne
nádhre sveta, má však podmienky,
hľadiet' jej môžeme len po členky.

LÓT

Odpusťte, že vás ruším! Som ten Lót,
čo zo Sodomy bežal o život
a neustrážil ženu, tá sa obzrela
a skamenela, celá do biela.

Básnická moja duša obzrela sa,
tiež skamenela, ale do belasa,
mám dušu, zavše príliš ponurú,
čo skamenela na stĺp z azúru.

Taká je duša kamenného Lóta,
v kameni drieme ako živá nota
slza, čo tečie, vetu rozvitú
básnikom plní dúhou súcitu.

Povolání sme ešte stále plesať,
pokým nás bude v hriešnom svete desať,
kým ťaháme sa s Bohom za prsty
a pre nás ľuďom Pán Boh odpustí.

ČO VIAC

Je ako prúžok dymu z dohánu,
vstupujem do nej, hriešnik do chrámu,
je ku mne zhovievavá, možno hlúpa,
po klenby so mnou na chrbte vždy stúpa.

Je ako čerstvá vôňa kadidla,
veľkoryso ma nesie spravidla
so všetkou mojou kajúcou sa ťarchou
ako hmla v horách nad hladinou tajchov.

Keď nemám slová, vraví: povedz nič,
z ničoho spovedám sa v tme jej spovedníc,
v jej chráme, čo sa ponad hriechy klenie
a káže verše ako rozhrešenie.

POVEDĽA

Žijeme vedľa seba, vrah aj obeť,
ako však na ten život neochoriet',
tak rád sa stávam vetu za vetou
životnou chybou, jeho obeťou.

Život ma rodí, sľubuje, že navždy,
zatiaľ ma kúsok po kúsočku vraždí,
ale to mi len vlastná clivota
dýcha z pľúc do pľúc duchom života.

PÔRODY

Nepokoj vkladá do pokoja,
po hudbu ako do nástroja
chodí si do mňa, tak ma udiera,
až vyvalí sa zo mňa nádhera.

Nesiem ju v rukách ako vlastné črevá,
bodli ma nožom, teraz duša spieva,
tackám sa krajom ako opitý,
zošitý kôrou mladej rakyty.

Krása to s nami nevie bezpečnejšie,
cisárskym rezom na svet chodia verše,
vám potom steká slza po líci,
keď od zúfalstva rodia básnici.

SMÄD

Od smädu hyniem, krása koná napriek,
po slamke do úst spúšťa mi pár kvapiek,
ovlažuje ma až dnu, celkom vnútri,
kdesi tam, kde som najviac smutný.

Páči mi pritom uzamknutú sánku
náporom nehy, hojivého vánku,
do hrdla spúšťa horké kvapky vzlyku,
čo na hlásky sa menia na jazyku.

VOJNA

Rukujem na front, kde sú moje vojská,
vojak tam každý kúsok zeme bozká,
no a keď vidí ruku, na oplátku
za šatkou beží objať rodnú matku.

Takejto armády som večný regrút,
za lásku hyniem, ty však za mnou nesmúť,
bozk za bozkom vždy väčšmi žijem,
nič to, že premenený na rekviem.

Ranená bozkami len na nebesá
ovisa hlava, po nej telo klesá,
som regrút vojska, ktoré padá v boji,
ach, bratia bozkov, kamaráti moji.

NA JÁNA

Niet takej púšte, ani toho piesku,
kam by som schoval úzkosť svojho vresku,
tú triesku zarazenú nakriž cez srdce,
tobôž to srdce také horúce.

Musím s ním žiť a proti zlobe davov
chodiť s ním ako so vztýčenou hlavou,
s popisom práce vnútri, na rube,
až mi tú hlavu niekto odrúbe.

Salome tancuje a obzerá sa,
kde je tá hlava... Hlava prostovlasá,
na skvelú správu správna kapsula,
už veky po zemi sa kotúľa.

Roku 1964 som sa prihlásila na Medzinárodný kurz nemeckého jazyka do Weimaru, v NDR. Budova, kde sa kurz konal, patrila predtým, možno ešte za vojny, nemeckej armáde. Boli v nej dvojposteľové izby a už vopred nás zadeli, kto s kým bude bývať. V širokých chodbách boli na podlahe položené kartónové štítky s nápisom: „Frischaufgebohnt“. Hoci som mala z nemčiny štátnice, tomu slovu som nerozumela. Všetko bolo úzkostlivo čisté, nemecké Desatoro očividne začínalo prikázaním: „Čistota pol života“. Druhým príkazom bola vojensky strohá zdvorilosť. Hneď na vrátnici ma prevzal lektor, predstavil sa mi div nie v pozore, prevzal mi kufor a videl ma do pridelenej izby, Otvoril mi ju a s pozdravom sa rozlúčil. Bola som prvá, zvedavo som čakala, kto bude moja spolubývajúca. Uložila som si šatstvo do mojej polovice dvojdielnej skrine, vystrela sa na vzorne povlečenú posteľ a s pohľadom upretým na dvere očakávala, kto do nich vojde. Netrvalo dlho, vo dverách sa ukázala usmiata, modrooká blondýnka. Predstavila sa po nemecky, lebo tak nám prikázali, že dorozumievať sa máme v nemčine: „Ich heiße Alexandra Orlova“. Ale odkiaľ prichádza? Z Poľska, z Ruska, či z Bulharska? – Mladá žena otvorila skriňu a zasmiala sa: „Sú tu štyri vešiaky, a ja mám len dvoje šiat.“ Okamžite mi zaplo, že je z Ruska. Tak som prehodila na ruštinu a ona to opätovkala. Zvedavá bola, odkiaľ som ja. Keď počula, že z Československa, tiež sa potešila: „Tak som sa bála, že budem bývať s Poľkou“, zdôverila sa mi. „Som rada, že ty si Češka.“ – „Ja som Slovenka,“ opravila som ju. „A volám sa Oľga.“ – „Olenka“, povedala a srdečne ma objala. – „Aj ja som rada, že nás dali bývať spolu, Sáška“, vyhlásila som. Ale ona zaprotestovala: „Sáška, to sa u nás hovorí, len keď sa na niekoho hneváme. Povieme: Ten zlý Sáška!, Ale priateľku voláme Sášeňka.“ – Od tej chvíle sme si rozumeli, ruština mi prirástla k srdcu. A nielen mne. Keď sme si zakrátko sadli v jedálni ku stolu, ukázalo sa, že tá povinná ruština v socialistickej časti Európy sa ukázala dvojsečnou zbraňou: automaticky sme cez ňu konverzovali, z rôznych krajín stredovýchodnej Európy sme boli jednej mysle, bez ohľadu na direktívy z Moskvy.

Na kurze nás Nemci zadeli do skupiniek: pri každom stole nás sedelo päť účastníčok, každá z inej krajiny, na čele s nemeckým lektorom, ktorý riadil učebnú konverzáciu. Po rusky nevedel iba on, takže nám nerozumel, keď sme si chvíľami vypomáhali ruštinou. Nepochybné nás za to, bol taký slušný, až nám ho bolo ľúto. – Účastníčky kurzu boli prevažne ženy, ktoré na školách vyučovali nemčinu. Muži boli ojedinelí, možno sa necítili natoľko jazykovo zdatní, aby mohli suverénne vystupovať na medzinárodnej úrovni, tak sa na kurz radšej neprihlásili.

Kurz trval celý mesiac august a bol zaplnený programom od rána do večera. Striedali sa prednášky, semináre, cvičenia a každý deň aj návštevejakej kultúrnej pamiatky. Zaviezli nás k nej autobusom. Boli sme nadšené, všetko bolo naozaj stopercentne premyslené, dokonale organizované. Až raz prepukla nehoda. Navštívili sme hneď zrána

gotickú katedrálu v Erfurte. Pri hlavnom oltári sa malí chlapci obliekali do miništrantských košielok. Ruské účastníčky kurzu (okrem Sašenky) sa okamžite pustili s ostrými výčitkami do nášho slušného nemeckého lektora: „Lenin predsa povedal, že náboženstvo je ópium ľudstva. Ako sa vy, Nemci, opovažujete, tento jed dávať vašim deťom?!“ Náš lektor iba rozpačito mlčal. Neskôr som sa dozvedela, že nemeckí lektori a profesori mali prikázané ruským účastníkom v ničom neoponovať, maximálne im vychádzať v ústrety. A Sášeňka mi zas povedala, že pred odchodom na kurz mali všetky účastníčky týždňové školenie v Moskve, kde im vysvetľovali, ako majú leninsky správne chápať to, čo v NDR uvidia. Po návrate z kurzu ich tiež nepustili rovno domov, ale týždeň ich v Moskve školili a skúšali, či im tí

ľúky, obilie, a nie ľudské životy! Chlapci v krémach, kde im čítali cisárov Manifest, nahlas hromžili a kliali. V našej dedine sa traduje, že jeden z prítomných ukázal susedovi na obraz Božského srdca, ktorý vtedy visel vo všetkých verejných miestnostiach, teda aj v židovských krémach, a napomenul ho: „Nehreš, bo tu je Pán Ježiš!“ Nahnevaný sused mu odvrkol: „Ale to je židovský Pán Ježiš!“ – Hnevy nepomohli, už v najbližších dňoch obliekali všetkých bojaschopných mužov do vojenských uniforiem, kónskými záprahmi odvážali na najbližšiu železničnú stanicu a v dobytých vagónoch ich šikovali na východ. No už pri prvom útoku naši vojaci odhodili pušky s bodákmi, zdvihli ruky nad hlavu a s volaním: „Ja brat, nestrieľaj!“ sa dávali zajať. Rusi im k tomu gratulovali: „Pre vás sa už vojna skončila!“

a nepustili nás. Byty v celom dome obsadili oni. Po ťažkom boji sa chceli okúpať. V každom byte bola síce kúpeľňa, ale ich lákalo to veľké zrkadlo nad otcovým písacím stolom. Po jednom vylietli na stôl pred zrkadlo a ďalší vojak ich oblieval z vedra. Nemydlili sa, ani nešúchali kefou, len sa nechali oblievať rad za radom, ako kone. (Naša nevesta by im povedala: „Keď ti poviem, že si kôň, tak to ťa ešte pochválím.“ Ale ona vtedy našťastie ešte nebola na svete, vtedy sa hovorilo, že „Abrahámovi kozy pásla.“) „Voda z plných vedier tiekla do zásuviek v stole a keď sa naplnili, vytekala na dlážku, na schodište a napokon až do pivnice. Vydesilo nás to. Podkladali sme si slamníky drevom, ktorého v pivnici bolo dost. Ale báli sme sa, že hore asi prasklo potrubie a v pivnici nás voda vytopí ako myši. Jedna odvážna žena vy-

ten ešte krátko predtým obetavo ošetroval partizánov a zadavoval im formuláre na priepustky cez hranice okresu, aby sa mohli po porážke Povstania vrátiť ku svojim rodinám. Vedľa nášho otca stál jeho synovec, desaťročný Milan. V lete pred tým bol na birmovke a podľa zvyku dostal pri tej príležitosti prvé hodinky. Otec na neho zvolal: „Milan, daj časť!“ – „Načo, strýku?“, „Nepýtaj sa, len daj!“ Milan odopol hodinky a otec ich podal ruskému vojakovi so slovami: „Daj mi za ne hentohto chlapa!“ Vojak poslúchol a MUDr. Ježík sa zachránil pred odvozom na Sibír.

Keď Milan vyrástol, emigroval do Viedne, odtiaľ do Kanady, kde sa prihlásil stavať ropovod z Aljašky cez celú Kanadu do USA. Zarobil si pri tom. Vôňa ropy ho pripútala a po dostavbe amerického ropovodu prešiel stavať takýto projekt na Sibír. No tam od neho ruské mafie žiadali výpalné. Sprvu im nechcel dať, ale keď ho mafíani nepustili kvôli tomu ku stavbe, podvolil sa im. „Poistné v Kanade stojí viac, než to sibirske výpalné“ vysvetľoval nám, keď sa s nami potom v Bratislave stretol. – Ale podaj čertu prst, zoberie ti dľaň. Ruskí mafíani sa cez Milana skúšali uchýtiť aj v Amerike. Milanov podnik dovedli k bankrotu. Nevzdal sa. Keď sa dozvedel, že nejaká americká firma predáva akcie, išiel si ich kúpiť, aby svoje podnikanie podporil. Z kancelárie tej firmy sa však už nevrátil. Vraj tam dostal závrat, padol na radiátor, utŕžil ranu na hlave a do druhého dňa zomrel. Tejto verzii Milanovho úmrtia nikto neverí. V sibírskom, a aj vo svetovom podnikaní často prevažujú vlčie zákony. Prelomiť ich, to si žiada aj etické pravidlá spolupráce Východu so Západom.

Sášeňku som si pozvala do Bratislavy na návštevu. Prišla aj s trojročnou dcéroukú Lubočkou. Na pozvanie prišiel aj nemecký lektor s manželkou a štvorročným synom Matthiasom. Mój manžel súhlasil s návštevou. Ako filmový dokumentarista tiež rád poznával ľudí z rôznych kútov sveta. Sám bol v tom čase mimo domu, s režisérom Edom Grečnerom nakrúcali na Liptove film „Drak sa vracia“. Pozvali nás aj tam. Ale stretnutie obyvateľov z troch kútov Európy pokračovalo najprv pri rodinnom stole v Bratislave. Naši dvaja synovia sa s rovesníkmi hneď pustili do debaty, každý vo svojom jazyku. Jeden hovoril o koze, druhý o voze, ale nazdávali sa, že hovoria na tú istú tému, od srdca k srdcu. Ich generácia to potom, o dve desaťročia, dovedla k založeniu Európskej únie.

Podvečer sme si my dospeli sadli ku spravodajstvu rakúskej televízie Zeit im Bild. Pre našich hostí, z Ruska i z NDR, to bol veľký zážitok, pozeráť okom kamery cez dieru v železnej oponě. Do programu teraz prispeli aj naši návštevníci z NDR. Zmyslom pre humor dokázali, že aj „východní“ Nemci patria do európskej rodiny, hoci prítomnosť im to ešte upierala. Zvedavo sme ich počúvali:

Do NDR prišla na návštevu svetoznáma herečka Gina Lolobrigida. Štátny tajomník, galantný Walter Ulbricht ju sprevádzal po východnom Berlíne. Pri rozlúčke sa spýtal, ako sa jej v jeho meste páčilo. „Veľmi“, vydýchla Gina. „Iba ten berlínsky múr, veľmi Vás prosím, dajte ten múr zbúrať. Rozdeľuje rodiny,

Sášeňka

Nemci nenaštrbili ich socialistické uvedomenie. Ale to ľudské, prirodzené obsah duše prelomil vonkajšiu ideologickú fasádu. Okolie sme vnímali srdcom a veci sme chápali bez politickej deformácie. „Nie hory s horami, ale ľudia s ľuďmi,“ potvrdilo sa aj tentokrát. Prekľutím paradoxu medzi oficiálnym a prirodzeným ľudským v tej dobe bol politický humor. Vrcholil v otázkach na iluzórne rádio Jerevan. Dávalo múdre odpovede na aktuálne otázky dňa. Napríklad: - S kým hraničí Sovietsky zväz? – S kým chce. - Alebo na otázku: „Sú nám Česi priatelia či bratia?“ – nasledovala odpoveď: „Bratia, lebo priateľov si môžeme vybrať. – Vďaka príbuznosti češtiny a slovenčiny títo naši bratia vstúpili do našich slovenských úvah aj mnoho ich svojráznych postrehov. Pre ne si vyslúžili od nich samých pochádzajúcu charakteristiku: „Česi jsoublecha v kožichu.“ Znamenalo to: keď ti je najlepšie, si v pohodlnom teple kožucha, pocítiš v ňom zrazu štipanie blechy a tá neprestajne dobiedza, nedá pokoja. Jeden český publicista napríklad ešte za hlbokého socializmu napísal: „Rus je náš starší brat. Máme ho radi, hoci nám v noci dupoce po schodoch a v pivnici spoločného domu skladuje trhaviny.“ Ruských vojakov sme na Slovensku uvítali po prvý raz v roku 1849, keď armáda ich cára prišla do Uhorska pomôcť potlačiť Kossuthovo povstanie, namierené aj proti Slovákom. Prišli k nám cez Poľsko. V Zamagurí vtedy vznikli o nich legendy, že si podávali pripáliť fajky ponad dolinu, z hrebeňa na hrebeň. – V ďalšom storočí išli pre zmenu naši vojaci k nim. Vypukla prvá, „Veľká“ svetová vojna a v celom Rakúsko-Uhorsku sa čítal Manifest cisára Františka Jozefa I.: „K mojim národom“. Vyhlásil v ňom všeobecnú mobilizáciu, s nasadením vojakov na východný front. Bolo to na začiatku leta, keď bolo treba kosiť

Po prvej svetovej vojne však prišla aj druhá a s Rusmi sme sa stretli zas. Ich dupotanie po schodoch už nebolo iba humorné. „Stret civilizácií“, ako ho tentoraz nazvali historici, sa odohrával v každom dome. Ale aj teraz sa ozval vnútorný hlas príbuzenského vzťahu (hoci v predných radoch útočiacej Červenej armády boli spravídla muži z ázijských republik ZSSR: Kazachstanu, Čechenska a ďalších, preto ich u nás ľudia volali: „Mongolčiči“, hoci všetci prinajmenšom rozumeli po rusky). Vtedy platil názor, že vo vojne (a v láske) je všetko dovolené. Vojnové vraždenie sa nerátalo za zločin, iba za obeť. V pamäti nás najstarších pamätníkov ostali Rusi ako prichádzajúci z iného, menej civilizovaného Stalinovho sveta, zároveň však prístupnejší našej mentalite, než Nemci. Názorne to zažili napríklad obyvatelia Čadce, ako nám to po rokoch opísal jeden z nich:

„Bol som vtedy gymnazista. Mój otec bol riaditeľom tej školy. V meste aj v škole požíval vysokú úctu a vo svojej rodine vrcholnú autoritu. Odvráť mu bolo neprípustné. Bol katolík, naša mama evanjelička. Jednu nedeľu sme všetci išli do katolíckeho kostola, druhú na evanjelické bohoslužby. To sa dôsledne striedalo. Výsledkom bolo, že sme sa necítili príslušní ani sem, ani tam, ale otec to neregistroval. Vo svojej pracovni si nad stôl umiestnil veľké zrkadlo. Rád sa v ňom sledoval pri práci nad svojou riaditeľskou agendou. – Na jar v roku 1945 sa ku nám priblížil front. Nemci sa v Čadci dôkladne opevnili, lebo za ňou už začínala hranica ich ríše, za ktorú nemienili ustúpiť. Všetci obyvatelia nášho mesta sa preto presťahovali do pivnice. Aj rodiny z nášho trojposchodového obytného domu. Tri dni a noci sme v pivnici počuli streľbu a detonácie. Na tretí deň to utíchlo a my sme sa pokúšali pozrieť, čo sa vonku deje. Ale pri vchode z pivnice hľadkovali Rusi

behla po schodoch až do nášho bytu. Vojak ju nechal vojsť. O chvíľu pribehla s výskotom, zakrývala si oči a oznamovala: „Tí Rusi sa tam kúpu na písacom stole, nahatí!“ Všetky ženy zhkli, zakrývali si oči, ale každá sa tam išla pozrieť.

Rusi skončili kúpanie a ženy trpeli. Teraz nás prídu znásilňovať!“ – Ale nestalo sa. Vojak pri vchode vypustil z pivnice iba mužov. Postavil nás do radu, rozkázal dvihnúť ruky nad hlavu a začal nás prehliadať, či nemáme pri sebe zbrane. Mójmu otcovi nahmatel v náprsnej taške vreckové hodinky. Otec mal vo zvyku, že pri vstupe do triedy vybral z vrecka hodinky a položil ich na katedru. Bol to znak, že odteraz až do konca hodiny musí v triede nastať absolútne ticho a poriadok. Študenti to rešpektovali. Ale vojak nie. Otcove hodinky si preložil do vlastného vrecka na košeli. Otec zašomral: „To sú moje hodinky!“ Vojak na neho po rusky skríkol. Odhadli sme, že to asi znamenalo: „Čuš! Drž hubu!“ Otec sa na mňa spod ruky pozrel, či som to začul. Ak áno, mrzelo by ho to viac, než odobraté hodinky. – Ja som sa tváril, že som nič nepočul. Ale v duchu som bol tomu Rusovi vďačný, že sa konečne našiel ktosi, čo mójmu otcovi, pánu riaditeľovi, povedal: „Čuš!“

Front rýchle postúpil ďalej, ale život sa zmenil. S ruskou armádou prišli aj jednotky vojenskej polície, NKVD. A tie hneď bez vyšetrovania zaisťovali našich občanov, mužov aj mladé ženy. Niektorých kvôli udaniam, často len pre susedské pletky, lebo v tom sme my, Slováci, žiaľ, prisloveční. Ale väčšinu preto, lebo potrebovali pracovné sily do baní a fabrík, keďže ich muži boli v armáde. Náš otec, učiteľ Pavol Čarnogurský, videl na stanici v Poprade, ako tam Rusi nakladajú do dobytých vagónov chlapov. Medzi nimi aj lekára Františka Ježíka zo Spišskej Belej, hoci práve

priateľov, snúbencov.“ Ulbricht na ňu významne žmurkol: „Vy huncútko, Vy by ste chceli ostať so mnou sama!“

Kvôli deťom sme sa hneď po rakúskom spravodajstve odobrli na spánok. V našom trojizbovom byte sa každej rodine ušla samostatná izba. Prví sa utiahli Nemci. Vojensky dôsledne dodržali doma stanovenú večierku. Sášenka tiež uložila malú spať na gauč v obývačke, ale potom si sadla na stolček medzi pootvorené balkónové dvere a zapálila si cigaretu. Neskôr sa mi zdôverila: „Ja inak nefajčím, ale pri tej večernej cigarete si v duchu premietnem celý uplynulý deň. Hodnotím spätne, čo som v ňom zažila a povedala.“

Ako tak fajčila, odrazu sa rozplakala. Pristúpila som ku nej, objala ju a povedala: „Sášenka, tebe sa iste začnelo za domovom.“ – „Nie, Oľga. Ale ja až tu vidím, čo ja nikdy v živote nebudem mať.“ Boli sme rovesníčky, narodené v tom istom roku, ale v rôznych krajinách. Ona, asistentka na katedre germanistiky na univerzite v Moskve, vlastnila iba železnú posteľ v internátnej izbe s dvoma ďalšími spoluobytateľkami. Dcéрку dala opatrovať svojej matke vo vzdialenom meste Iževsk na Urale.

Ďalší dotyk dvoch rozdielnych svetov nastal o pár dní. „Oľga“, spýtala sa ma Sášenka: „Ty si veriaca?“ Prísvedčila som jej. „Ako je to možné? Ja som si myslela, že veriaci sú iba hlúpi, zaostali ľudia. Ale ty si múdra, vzdelaná, Ako to ide dohromady?“ – Nechcela som rúcať jej doterajšie istoty, veď ako sa s nimi vyrovná po návrate domov? Preto som jej opatrne vysvetlila: „Vieš, ty si vyrástla v inej krajine, máš iné názory. Keby si vyrástala u nás, inakšie by si rozmýšľala.“

Na druhý deň sme z Bratislavy odišli do zamagurskej dedinky, Malej Frankovej. Tam, vo svojom rodisku, nám dal otec postaviť útulnú drevenicu. Jeho brat Valent sa potešil Sášenkinkej návšteve. Rozumeli si aj cez rozdielne, ale príbuzné jazyky a často spolu debatovali. Sášenka sa mi opäť zdôverila: „Tvoj strýko sa rád so mnou rozpráva. Ale keby vedel, že som nepokrstená, rozvedená a v komunistickú stranu, povedal by: - Trojnásobný Ancikrist!“

Najbližšie stretnutie nám osud doprial až o dvadsať rokov, keď bol môj muž pozvaný do poroty na filmový festival do Leningradu. Opäť čírou náhodou tam prišla Sášenka navštíviť svoju už vydatú dcéru Lubočku, lietadlom z Iževska. Lubočka bola vydatá za cirkusového kaskadéra: jazdil motorkou na lane pod kopolou cirkusového stanu. „On mal už všetky kostičky v tele dolámané“, povedala mi o svojom zafťovi Sášenka. Mali jednoizbový byt s komôrkou pre návštevy. A v izbe veľkú čiernu dogu. Tá sa prvá pustila do zákuskov, ktoré Sášenka priniesla na pohostenie. Keď sme ju odháňali od stola, hrozivo na nás vrčala. Poslúchala iba malú Lubočkinu dcéru. Pri nečakanom zvitani mi Sášenka povedala: „Oľga, ja som sa vydala, vystúpila z komunistickú strany a dala sa pokrstiť“. Spomenula som si na fatimské posolstvo Matky Božej: „Rusko sa obráti a vzíde z neho pre Európu veľa dobrého“. Verím, že moja Sášenka je toho prvou lastovičkou.

OLGA SLIVKOVÁ-ČARNOGURSKÁ

Vážme si sviatok svätej Trojice, neklesnime zase na úroveň opice

Mali sme nedávno tu aj na celom svete najzáhadnejší, ale asi najpodstatnejší kresťanský sviatok Najsvätejšej Trojice. Takisto len nedávno som zistil, že práve na tento sviatok som sa v roku 1958 narodil.

Je to práve tajomstvo sv. Trojice, ktorým sa kresťanstvo odlišilo od všetkých ostatných spoločstiev. Je to hlavná súčasť našich dogiem a antitrinitári boli vždy tvrdo prenasledovaní. Nakoniec, aj celý islam sa kvôli tomu odtrhol od kresťanstva, pretože pôvodne bol považovaný za kresťanskú sektu. Veď aj samotné "Inšalláh" vlastne znamená "Ako chce Boh", teda "Fiat voluntas tua", "Buď vôľa tvoja."

Čítam teraz knihu Františka Bednára "Cirkvi a štát", vydanú v roku 1934. Tie okolnosti a dátum vydania sú veľmi zaujímavé, pretože tu vlastne naznačuje, k čomu povedie opustenie Boha v nacizme a komunizme. Veď ich aj spája slovo "socializmus". Všetky tieto smery a či skôr zablúdenia tvrdia, že my bez Boha utvoríme lepší svet, než bol ten nekvalifikovane stvorený a smerujúci ku katastrofe.

Citujem Fr. Bednára: "Vo vede utrpeli cirkvi svojim márnym odporom proti nepopierateľným poznatkom. Zabúdali, že dogma je len vonkajším, ľudským rúchom hlbšej pravdy a že často pravda musí hľadať nové vyjadrenie, hoci tým neutrpí na svojej objektívnosti... Nesledujú sa životné zásady národov a tried, hoci tie sú ťažkým faktorom, s ktorým treba počítať a vyrovnávať sa. Nevidí sa hriech spoločnosti, kára sa iba hriech jednotlivca. Proti kolektívnej moci dneška cirkvi nedokázali postaviť kolektívnu protívahu... Zmysel pre život celku a jeho vývoj musí byť doplnkom individuálneho náboženského života a jeho nevyhnutnou stránkou." Tento alibizmus pretrvávajú stále a akosi zabúdame, že Ježiš bol všeličím, ale nikdy nie alibistom. Alibisti všetkých krajín a cirkví, spamätajte sa!

Jedna slovenská ľudová dogma hovorí, že "dávno to kura skapalo, ktoré k sebe nehrabalo." Je to

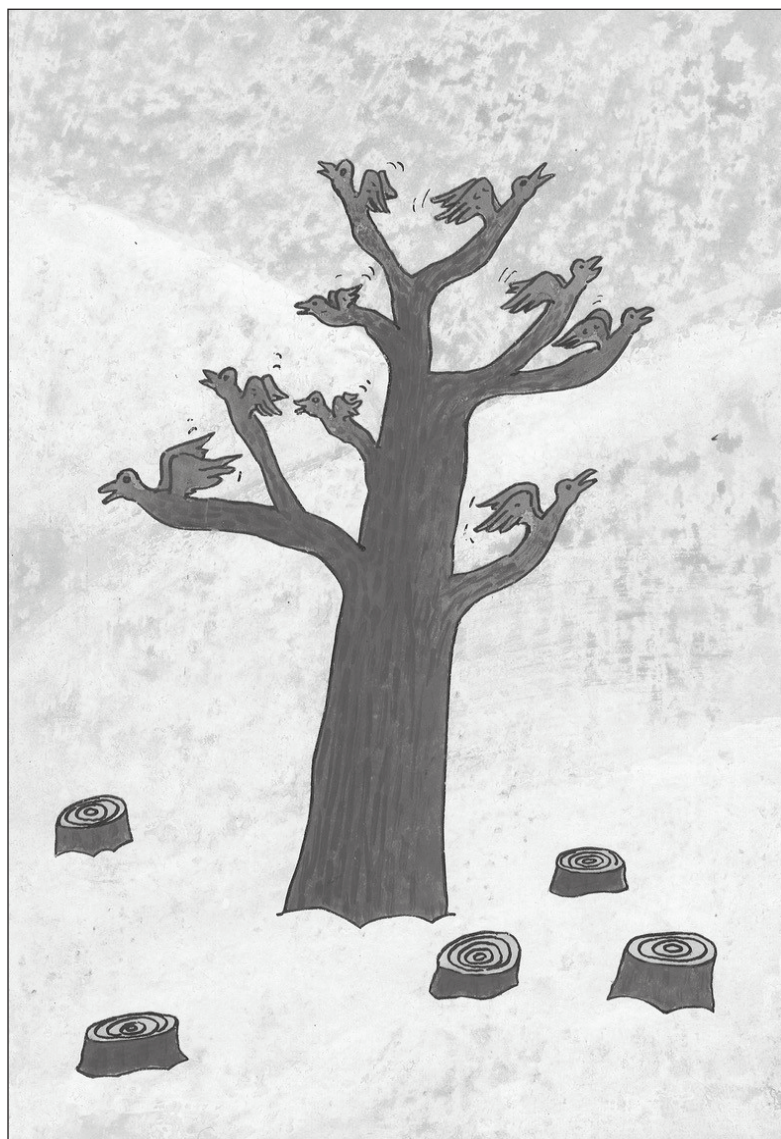
hlboká pravda a je to taký povzdych nad trápením, ktoré tento svet prináša. Iste si tento fakt života v tomto svete uvedomoval aj Ježiš Kristus a preto nám sľubuje Parakléta, Utešiteľa, ktorým je práve Duch svätý. A podotýka pritom, že keby on od nás neodišiel, tento náš potešujúci faktor by k nám neprišiel. Pretože keby sa Boh naplno vo svojej sile prejavil a dal nám tak na tanier našu hlúposť, malosť a úbohosť, tak by sme sa síce polepšili, ale stali sa len poľutovaniahodnými robotmi. Celá naša, hoci obmedzená a občas až bezmocná sloboda by bola fuč.

Práve otázke slobody venujem veľa svojich trpasličích úvah. Všetliako sa teraz chce táto sloboda obmedziť úplne, ale chvála Bohu, žiadny strom ešte stále nerastie do neba. Našťastie, nie všetko, čo je technicky možné, je aj reálne uskutočniteľné. Človek je zatiaľ schopný vzoprieť sa drilu a výcviku, na rozdiel od zvierat. Buďme teda ľuďmi.

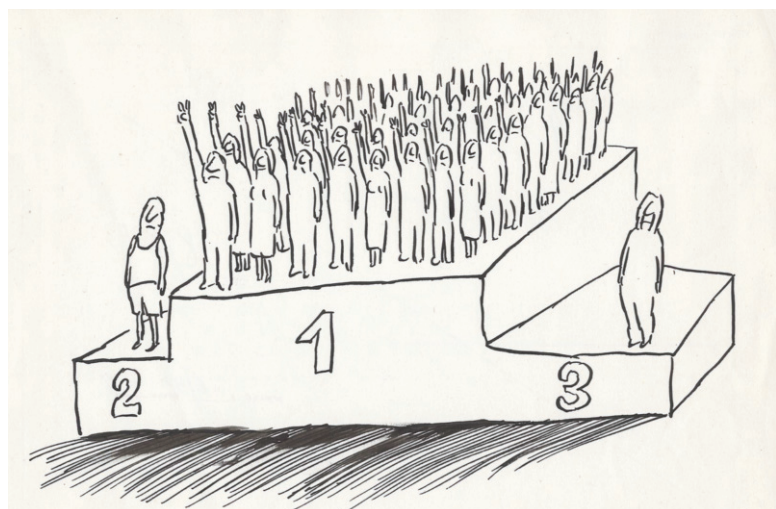
Sám cítim toto vanutie Ducha od útlej mladosti a snažím sa to vyjadrovať od nezrelej dvadsiatky, teda od roku 1978. Je to pre mňa naozaj veľkým potešením a konkrétnou a neustálou odmenou, napriek tomu, že svetské odmeny a uznania to neprináša. Tieto závaný sú veľmi tiché, málokto ich vníma a preto aj málokto o nich vie. Vlastne takto nám Boh odovzdáva neustále aktualizované informácie a usmernenia. Veľmi živá a pravdivá je informácia o tom, že kde sa dvaja alebo traja stretnú v Ježišovom mene, tam je aj on medzi nimi. Práve cez takéto stretnutia som nielen pochopil, ale doslova zažil to množstvo pravdy, ktorú neúnavne a neprestajne dávam na papier.

Milí moji, ktorým týmto stúpam do svedomia, prepáčte mi to a pokojne ma kritizujte, lebo stále mám čo zlepšovať. Hlavne seba. Všetko, čo ponúkam, chápem ako dar od Boha, a preto končím častým zvolaním "Deo gratias", teda Bohu vďaka".

VLADO GREGOR

Zo skicára Andreja Mišanka

(Pokračovanie z 3. strany)

Podľa môjho odhadu nás tam mohlo byť okolo 700 – 800 a len veľmi malá časť – vari menej ako 100 – mohlo byť Čechov. Sv. Otcovi asistoval celý biskupský zbor: brniansky Skoupý, litoměřický Trochta, trnavský Lazík, rožňavský Pobožný, pražský kardinál Beran, Sv. Otec, záhrebský kardinál Šeper, gréckokatolícky slovenský biskup Rusnák z Kanady, katolícky biskup Grutka z USA, pražský Tomášek, česko-budějovický Hlouch. Spievali sme cyrilo-metodský chorál, vždy českú a slovenskú slohu striedavo. Aj modlitby, pokiaľ sa neodbavovali po latincky, sa modlili po česky a nasledujúco po slovensky. Epištolu čítal krásnym jasným hlasom mladý teológ Šebastián Labo, rodák z Oravy (Š. Labo nebol rodák z Oravy, ale z Valašskej Belej – FV), ktorý len teraz, 2. marca, dostal kňazské svätenie.

Potom si zasadol pred oltár Sv. Otec a čítal pamätný list o sv. Cyrilovi, ako ho priniesli aj naše noviny, denník Ľud dokonca v doslovnom znení. Po Kréde sa teraz čítajú modlitby veriacich na nejaký úmysel, ktoré sa končia spoločným zvolaním: „Prosíme Ťa, vyslyš nás!“ Prvú modlitbu čítal český kňaz, druhú poľský kňaz, tretiu chorvátsky kňaz a vtedy nastal medzi nami všetkými šum: k mikrofónu pristúpil Gusto Valach a barytónovým hlasom prečítal príslušnú modlitbu po slovensky. Nasledovala Eva Kristínová a po nej ešte jedna vysokoškolačka z bratislavského súboru Technik, ktorá bola v krásnom slovenskom kroji. Práve táto dievčina sa potom objavila v najväčšom talianskom žurnále Il Messaggero vo veľkej fotokopii. Boli to také dojímavé chvíle, že neostalo ani jedno oko suché. Veď iste po prvý raz v histórii tejto slávnej baziliky zaznel slovenský hlas v takej kráse a sláve, ako v tejto chvíli

V omši sa pokračovalo v striedavom speve po slovensky a po česky a zakončilo sa pápežským požehnaním.

Pri východe z baziliky som sa stretol s Lacom Hanusom a Dr. Andrášom, ktorý tu zastupoval Zväz slovenských spisovateľov. Prechádzali sme do veľkej audienčnej sály, pripravenej len pre nás. Súbor z Gombáša vyplnil chvíle čakania rázovitými slovenskými piesňami, ktoré iste v tejto sále odzneli po prvý raz.

Prišiel Sv. Otec nesený na kresle. Všetko stíchlo, keď ho pozdravil brniansky biskup Skoupý, ako najstarší z biskupov. Potom sa prihovoriť k nám Sv. Otec pozdravom: „Vítejte, draží Čechové – Víťajte, milovaní Slováci!“ a v zástupe prepukol neutíchajúci potlesk a volanie: „Nech žije Sv. Otec!“ Pavol VI. potom čítal svoj prejav, v ktorom hodnotil prácu sv. Cyrila, ale dotýkal sa aj našich pomerov. Po niekoľkých úsekoch talianskeho prejavu nasledoval krátky obsah 2x po česky a 4x po slovensky. Čítal to Dr. Dančo, jezuita zo slovenského vysielania Vatikánskeho rozhlasu. Keď čítal „Vy si nežiadate výsady, vy chcete len zákonom zaručené práva“, jasot vybuchol v dlhotrvajúce volanie na slávu.

Prejav s prekladom trval asi hodinu, Sv. Otec potom v sprievode Dr. Jozefa Tomku – Slováka, jediného, čo pracuje vo vatikánskej diplomacii (Mons. Jozef Tomko v tom čase nepracoval vo vatikánskej diplomacii, ale na Kongregácii pre náuku viery – FV), reprezentatívna postava, uzná-

Cyrilometodská jubilejná púť v Ríme vo februári 1969

vaný historik a vedec – sa potom pozdravil s česko-slovenským vyslancom, ktorý si mohol vziať aspoň slušnejšie oblečenie a obuv.

A potom sa už Sv. Otec vítal radom so všetkými, dokonca aj so mnou. Mám o tom krásny záber na veľkej fotografii urobenej akousi úradnou fotoagentúrou... Priblížili sa znova s kreslom k trónu, z ktorého Sv. Otec hovoril, ale odmietol to, a vychádzal, vítajúc sa a ruky podávajúc na všetky strany. Mal som so sebou malý japonský magnetofón a tak som si zarektoval. Vyspovedal som Evu Kristínovú, Trizuljaka, Hložníka, Fullu, jezuitu pátra Lacka, s ktorým som sa vlni zoznámil na Jadrane a ktorý je profesorom na Orientálnom ústave, biskupa Grutku z USA a napokon aj Laca Hanusa z dojmov po tejto audiencii. Až raz prídeš do našich končín, prehrám Ti ich a uvidíš, čo to boli za dojmy, ktoré takého Trizuljaka vohnali do slz.

Večer o 17. hod. bola slávnosť v bazilike sv. Klimenta, ktorého pozostatky priniesol sv. Cyril a Metod do Ríma pri svojej prvej návšteve od príchodu na Veľkú Moravu. Páter Lacko a český dominikán Veselý striedavo hovorili celú históriu sv. Cyrila aj okolnosti okolo jeho smrti a pohrebu. Zišli sme potom o niekoľko metrov hlbšie pod bazilikou boli sme pri hrobe sv. Cyrila. Tým sa program piatku vyčerpá.

V sobotu, 15. februára, bola predpoludňím obchádzka Ríma autobusmi a popoludní bola slávnostná Liturgia Slova v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda za Rímom. Privítal nás riaditeľ Ústavu páter Náhalka, Kútnikov (Jozef Kútnik-Šmálov (1912-1982) – kňaz, spisovateľ, historik – FV) spolužiak a začala sa milá slávnosť, na ktorej bol prítomný už aj p. biskup Hnilica. Pri pobožnosti znovu striedavo predriekavali modlitby, spočiatku po česky a potom už len Valach a Kristínová sa striedali po slovensky. V jedálni bolo malé pohostenie obloženými chlebičkami a oranžádou, citronádou a coca-colou. Súbor spieval slovenské piesne a medzi spievajúcich zavítali aj biskupi Grutka, Rusnák a Hnilica. Potom Valach s Kristínovou recitovali z Ráfusa a Hviezdoslava.

Keď Valach vysvetľoval Hnilicovi, že Ráfus je veľkým žiakom a čiteľom Valentína Beniaka, Hnilica zvýšeným hlasom zvolal: „Majster Beniak bude mať teraz, 19. februára, 75 rokov. Mohli by sme mu poslať blahoprajný telegram. Súhlasíte?“ Ozvalo sa hromové „Hej!“ a Hnilica sa pýtal: „Kto vie jeho adresu?“ Nuž, tu som si mohol z plného hrdla zvolať aj ja: „Povrazníčka 6!“ Keď sa potom začali spievať piesne vážne i veselé, prehovoril biskup Grutka o krásnych slovenských piesňach a biskup Hnilica sa citlivo rozpravil o mamičke a vlasti. Spomenul aj to, že sa rozprával s pápežovým ceremoniarom, ktorý mu vravel, že je

v tejto funkcii už 40 rokov, ale toľkú prípravu zo strany Sv. Otca voči jednej púti ešte nezažil. Vyzval potom všetkých, aby prišli v nedeľu, 16. februára, do baziliky sv. Petra, kde bude na hrobe sv. Petra svätú omšu celebrotovať biskup Rusnák a on (biskup Hnilica) bude mať omšu po boku hlavného oltára a by tam zapievali slovenské piesne.

Napoludnie potom sme všetci prišli k obelisku pred sv. Petrom, aby zaspievali Sv. Otcovi a aspoň takto sa poďakovali za všetku tú pozornosť a lásku, ktorú Slovákom venoval a prejavil.

Všetko sa stalo, ako sa hovorilo; my sme boli na gréckokatolíckej sv. omši priamo na hrobe sv. Petra, Hnilica slúžil sv. omšu vo vedľajšej lodi – a za spevu slovenských piesní. V krátkej kázni medzi iným povedal: „Mnohí nás nemajú radi, pretože nás nepoznajú. Keby nás poznali, nemohli by nás nemať radi!“ Tlieskalo sa, akoby to ani v kostole nebolo.

Šaňo (Alexander Mach (1902-1980), slovenský novinár a politik – FV) mi svojho času vravel, že keď mal s Novomeským schôdzku v byte u Stanislava Šmatláka, jeho otec sa mu sťažoval, že syn je laxný vo viere a prosil ho, aby mu to nejak dohovoriť. Teraz som videl, ako Stano Šmatlák bol prvý prijímať pod obojím na gréckokatolíckej sv. omši, ako sa v Ústave sv. Cyrila a Metoda prihovoriť k mladým seminaristom krátkym prívetom o Hviezdoslavovi a ako som neskôr počul, zostal ešte niekoľko dní v Ríme a priatelia mu vymohli osobitnú audienciu u Sv. Otca, s ktorým si vraj veľmi pekne pohovoril.

Večer, v nedeľu 16. februára, sme strávili v Orientálnom ústave. V knižnici usporiadali peknú slovenskú akadémiu. Rektor Ústavu, Poliak Žužek, privítal všetkých aj po česky aj po slovensky. Kardinál, ktorý spravuje celú rímsku diecézu, mal veľmi podrobný prejav o význame sv. Cyrila. Prítomných bolo 7 kardinálov a 14 biskupov. Záhrebský kardinál Šeper prekladal do francúzštiny texty slovenských ľudových piesní svojmu susedovi kardinálovi. Vystúpil tam aj ukrajinský súbor i ruský, ktorú spieval jednu Čajkovského pieseň, chorvátsky súbor, no najväčší úspech sme mali predsa len my Slováci. Spievalo trio Technika z Bratislavy naše trávnicke a potom vystúpil súbor Liptov z Gombáša. Páter Lacko mal-taliansku prednášku, ktorú potom v novinách vysoko hodnotili. Rozchádzali sme sa až neskoro večer. Bolo to v blízkosti Kolosea a tak sme mali krásny zážitok z nočnej iluminácie Kolosea.

V pondelok som si dohovoriť schôdzu s p. biskupom Grutkom z USA a cestou do Ústavu sv. Cyrila a Metoda, ktorý je 14,5 kilometra za Rímom, som si nahral rozhovor s ním. Hovoril mi aj o Jožovi Cincíkovi, ako sa s ním zoznámil. Ak

stihnem, urobím z toho rozhovor do novin.

V Ústave už boli Fulla, Hložník, Trizuliak, Kristínová, Šmatlák, Siracký, nejakí redaktori zo Smeny, nejakí reštautéri a pracovníci televízie. Žiaľ, ušiel mi prejav riaditeľa Ústavu Náhalku a Sirackého odpoveď, pretože som práve vtedy hovoril telefonicky s dcérou, nopotom prejav p. biskupov Hnilicu a Grutku mám na páse.

Po obede nás zaviedli do tmavej miestnosti a premietli nám tam 6-minútový zvukový film z jednej návštevy krojovaných Slovákov z minulého roku aj s prejavom Sv. Otca.

Potom vystúpila Kristínová a recitovala – ako vravela – prierez Hájnikovej ženy. Šmatlák potom hovoril o Hviezdoslavovi a napokon, za piesní mladých seminaristov, sme sa všetci rozchádzali.

Ja som ešte ostal, pretože som si chcel vypýtať niektoré veci z ich vydání a stal som sa dodatočne svedkom vystúpenia Kristínovej v triede mladých seminaristov. Bola tam s nimi celkom sama bez ostatných návštevníkov z vlasti, len ja som prišiel na záver. Práve začala rozprávať, ako prežila 21. august, ako sa strachovala o svojho 17-ročného syna Luba, ktorého potom rýchlo poslala za hranice, kde teraz študuje v Clevelande. Ako na znak protestu toho, čo sa stalo, oznámila že vystupuje z Dubčekovej strany, ako jej potom veľmi neskoro doručili prihlášku do strany a ona potom vyhlásila, že „páni, ja vám už do tejto strany nepôjdem“, ako mala doteraz veľkú lásku Alexandru Dubčeku a len v Ríme si uvedomila a zistila, že sa musí o ňu podeliť s láskou k p. biskupovi Hnilicovi. „Vtedy som ešte nevedela, že p. biskup Hnilica sa nemôže vrátiť do vlasti. Do tej chvíle som žila myšlienke, aké by to bolo krásne a ohromné pre celé Slovensko, keby Dubček bol vedúcim strany

a Hnilica slovenským arcibiskupom.“

Cestoval som s ňou potom autom do Ríma. Bola nadšená oslavami a sľubovala, že sa sem aj so synom ešte vráti. Teraz som čítal v Smene, že odchádza na turné do USA a Kanady – no myslím si, že ju tam ťahá predovšetkým syn v Clevelande.

V utorok, 18. februára, sme si ešte pozreli fontánu di Trevi, chrám vestálok, Panteon a zbalili sme sa; spolu s rímskymi kňazmi sme sa spevmi rozlúčili s fašiangami a na Škaredú stredú (Popolcová streda, prvý deň 40-denného pôstu – FV) sme ráno odchádzali z Ríma o 7.37 hod. a o 11.27 hod. sme zastali vo Florencii. Čakali nás tam talianski priatelia, ktorých nám zorganizoval dobrý biskup Hnilica. Tí nás ubytovali, povodili po Florencii, po krásnych kostoloch i po celkom novom

areáli medzi autostrádami za Florenciou.

Vo štvrtok napoludnie sme odchádzali do Padovy. Tam sme navštívili domácu paniu našej Ľubice, priniesli sme jej konečne ten krásny piešťanský kroj a pobesedovali sme s prof. Ďuricom. Je veľmi aktívny, vydal niekoľko kníh po taliansky aj po nemecky o slovenských veciach okolo Slovenského štátu. Jednu z nich Ti posielam – dúfam, že sa s nemčinou nejak pomoriš, aby si jej porozumel.

A už tu bol piatok. Odišli sme o Benátok. Počasie bolo sychravé, napoludnie sa však vyjasnilo, takže sme si užili aj krásu Benátok. No žili sme už pod dojmom nutného rozchodu s Ľubicou. O 20. hodine nám odchádzal vlak do Viedne. Nastalo lúčenie. Dlh do tmy sme si kývali, aj keď sme videli už len siluetu. Ráno sme sa prebúdzali pred Viedňou. Čakal nás tam starý známy z privítania na hranici, zaviezol nás k svojej tete na raňajky. Ženy potom chodili po obchodoch a my sme sa rozprávali až do poludnia. Pozreli sme si dóm sv. Štefana, navštívili sme s ním ešte brata a sestru mimo Viedne a potom nás už on sám zaviezol až celkom na slovenskú stranu hraníc. Bola sobota, 18.00 hodín. Vyčkali sme na auto, čo malo prísť po nás a okolo 20.30 hod. sme už boli medzi svojimi v Trnave. To vieš, že sme išli spať až neskoro po polnoci, aby sme potom ráno vstávali do všedných dní, plných starostí...

Dňa 27. februára bolo Alexandra a deň predtým sa mi ozval Šaňo /Mach – FV/ z Bratislavy. Dohovorili sme si schôdzku u jeho dcéry Martya strávili sme krásne popoludnie, keď som im prehrával z magnetofónu niektoré partie zo slávnosti a z rozhovorov. Aj tam bolo dosť slz dojatia.

A tak som tu znova v každodennej lopote. Zberám sa niekedy do Bratislavy za Valentom (Beniakom – FV), aby som mu zagratuloval a zreferoval o zážitkoch v Ríme.

Nezahneváš sa, keď Ťa poprosím o jeden exemplár tých Tvojich filozofických zápiskov (“zápisky“ sú osobným denníkom M. Gacka z obdobia november 1943-jún 1944. – FV), pretože môj exemplár som venoval prof. Ďuricovi v Padove, keď som videl, aký veľký záujem prejavuje o takýto druh literatúry.

Posielam Ti aj niečo zo zbierok, ktoré som dostal – prirodzene, že tieto si môžeš ponechať.

Strmeňovi (Karol Strmeň (1921-1994) – slovenský emigrant básnik, Gackov priateľ, žijúci v Clevelande – FV) som všetko poslal po príchode do Ríma.

Ak som na niečo, o čom si písal, zabudol, prepáč. Všetko dodatočne vynahradiť a zatiaľ Ti pekne ďakujem aj za posledný list i za kópiu listu adresovaného Tidovi.

Trnava, 7. marca 1969
Objíma si Ťa synovsky Tvoj Vilo.

FRANTIŠEK VNUK

(Pokračovanie z 5. strany)

Ostrov vytváral veľmi príhodné miesto, aby si tu postavil Blatný hrad, ktorý sa vtedy volal, podľa môjho názoru, v slovenčine Blaten, pretože slovenčina nepoužívala pri názvoch lokalít apelatívy. V názvoch sa zväčša využívali len prívlastky. Máme Devín, Mošon, Vesprím, Predslavu/Breslavu a všetky tieto názvy sú pôvodne v slovenčine prívlastkom k slovu hrad. Nemci a taktiež aj Maďari zväčša pri pomenovaniach používali aj tú časť -burg, -stadt, ktorú slovenčina zamŕiavala, lebo bola významovo jasná, teda Preslavasburg, Pressburg, Mosonmagyaróvár, Nemci si názov Blaten preložili, a tak vzniklo pomenovanie Mosaburg. Súčasný slovenský názov Blatnohrad vznikol až v 19. storočí, keď sa nemecký názov preložil do slovenčiny. O tom, že v slovenčine sa Pribinov hrad nazýval Blaten, svedčí tiež skutočnosť, že v slovenčine je Blatenské jazero, v nemčine Plattensee a maďarský Balaton je vlastne Blaten prispôbený maďarskej výslovnosti.

Z tohto miesta sa šírilo kresťanstvo do celého Zadunajska. Pribina bol horlivým kresťanom, staval tu kostoly a budoval cirkevné inštitúcie. Žiaľ, jeho priatelia za Dunajom ho nemali príliš radi a niekedy začiatkom šesťdesiatych rokov 9. storočia ho v ozbrojenom konflikte zabil. Jeho syn Koceľ si zobral poučenie z osudu svojho otca a snažil sa slovensko-slovanské obyvateľstvo nie rozdeľovať, ale spájať. A tým sa stal zaujímavý aj pre dejiny. Keď misia z Veľkej Moravy prechádzala cez Blatnohrad do Ríma, zastavila sa u Koceľa. Ako pán biskup povedal, istý čas tu pobudla a naučila samého Koceľa písať a čítať v staroslovenskom jazyku. Bolo to veľmi zaujímavé, pretože v ranom stredoveku panovníci, králi a rytieri ovládali meč, písmo bolo pre mníchov a kňazov. Koceľ sa však naučil čítať aj písať v tomto jazyku a zaslúžil sa o to, že Metod, ktorý sa vracal na Veľkú Moravu, bol nakoniec z jeho iniciatívy povýšený na misijného arcibiskupa. Bola to veľmi vysoká a významná funkcia, pretože dostal do správy veľké územie, kde žili Slovania. Kresťanstvu, ktoré bolo už na strednom Dunaji upevnené, čo sa týka pokrstenia, dal organizáciu. Roku 880 bola ako prvá cirkev v stredoeurópskom priestore vytvorená svätá Cirkev moravská. A na túto cirkev, najmä na jej sídlo v Nitre, potom svätý Štefan nadviazal, keď spravil Ostrihom hlavným centrom Panónskej cirkvi, a to tým, že cirkevné štruktúry, ktoré v Nitrianskom kniežatstve existovali, premiestnili svoje sídla.

Blaten, Blatnohrad, toto posvätné miesto nezaujímal v búrlivých dobách, keď prišli na stredný Dunaj predkovia dnešných Maďarov. Ono pretrvalo do ďalších storočí už v rámci uhorského štátu. Tu vidieť následnosť. Následnosť po Veľkej Morave vidíme aj v sídelnej štruktúre. Kým na Morave takmer všetky veľkomoravské kostoly a hradiská boli zničené, zbúrané, nestali sa cen-

trami formujúceho sa českého štátu, v uhorskom štáte však pretrvali kostoly tu v Blatnohrade, ale aj na Devíne; zostal kostol v Bratislave, v Kopčanoch, na Ďurku i v Kostofanoch pod Tribečom. Takže cirkev tu aj v nových podmienkach pretrvávala.

Často sa hovorí o porážke Maďarov na rieke Lek v roku 955, ale kronikár Tietmar píše, že tam boli porazení Hunari et Slavi, takže tam sme pravdepodobne bojovali spolu. Spoločná porážka nás zblížila a tu sa vlastne začal budovať nový štát, ktorému do vienka dal svätý Štefan znášateľnosť. Hovoril, že krajina jedného jazyka a jedného mravu je nerozumná a krehká. Preto sa ctíli všetky jazyky v tejto krajine až do

púť teda nemá byť iba pripomenutím histórie, ale poukázaním na ich duchovnú blízkosť v dnešnej dobe. Na základe ich diela sa budovala a stojí Európa“. Na pozadí dnešného diania vo svete podčiarkol potrebu budovať náš život a naše vzťahy aj

biskupom Františkom Rábekom, kňazmi i medzi sebou.

Na snímke sv. omša na pamätných miestach v Blatnohrade.

DANIELA SUCHÁ

Dole: Manželia Štefan a Daniela Suchí, ktorí sa obetavo venujú zachovaniu a rozvoju cyrilometodskej myšlienky

Snímky:

OZ CYRILOMETODIADA

nešťastného nacionalizmu, ktorý toto všetko rozbil a rozmetal.

Dnes sú iné časy. Mali by sme sa vrátiť k počiatkom, pretože sú veci, ktoré nás spájajú a jednou z nich je naša následnosť na metodskú misiu, na cyrilo-metodskú cirkevnú organizáciu, ktorá bola vytvorená v tomto priestore v 9. storočí a ktorá v prispôbenej podobe prežila až dodnes.“

Program ukončil fujarista Štefan Suchý z OZ CYRILOMETODIADA hrou na fujare a spevom.

Svätú omšu, zasvätenú cti svätých Cyrila a Metoda, celebroval otec biskup Mons. František Rábek, koncelebrovali generálny vikár OS SR Mons. PaedDr. Jozef Michalov, biskupský vikár ZVJS vdp. Peter Nižník, s prítomnými slovenskými a maďarskými kňazmi.

V homílii otec biskup Rábek najskôr pripomenul historické skutočnosti pobytu sv. Cyrila a Metoda tu v Blatnohrade. Vyzdvihol fakt, že v Bazilike sv. Hadriána je jediné historicky preukázateľné miesto na slovenskom území, na ktorom skutočne stáli sv. Cyril a Metod. Poukázal tiež nato, že Svätý otec František pri návšteve Slovenska trikrát spomenul dielo svätých bratov Cyrila a Metoda a ich príklad pre nás všetkých, pripomenul ho i na osobitnej audiencii 30. 5. 2022 v Aule Pavla VI. počas celonárodnej ďakovnej púte v Ríme; čo podčiarkuje ich obrovský význam pre Európu, ktorej sú spolupatrónmi. Pripomenul: „Táto

vzťahy medzi národmi na kresťanských koreňoch, na zásadách evanjelia a Božieho zákona, lebo iba tak môže byť medzi nami trvalý pokoj. Vyzdvihol medzinárodný význam tejto slávnosti, pretože sv. omšu okrem slovenských a maďarských kňazov koncelebroval aj otec Ivan Skalivskiyi zo Zárehu a zúčastnil na nej i Macedónc Stojan Lekoski, ktorý ho správdzjal na minulostnej návšteve Macedónska.

Otec biskup František poďakoval zúčastneným kňazom za koncelebrovanie sv. omše a veriacim za účasť na púti v Blatnohrade. Osobitne poďakoval vdp. Vinczovi Bengyakovi za pomoc pri príprave slávnosti, výrobe oltárneho stola a tlmočenie.“

Slávnosť bola ukončená piesňou:

„Pozdravujeme ťa,
Patrónka Slovenska,
Sedembolestná Matička,
našej zeme Patrónka,
naša dobrá Matka!

K tebe nás priviedli apoštoli viery
svätý Cyril, svätý Metod,
keď pohanstva ťažkých nehôd
zbavili nás vtedy.
Naša dobrá Matka,
Patrónka Slovenska,
tebe národ porúčame,
svoje srdcia oddávame,
tebe žiť, mrieť chceme.“

Po svätej omši nasledovalo agapé, veriaci mali príležitosť na bezprostredný rozhovor s otcom

KULTÚRA
Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Šéfredaktor: Teodor Krizka – Cena jedného čísla je 1,90 € (ročne 39,90 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickej adrese: ganisinova.renata@slpost.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slpost.sk – Telefonické

predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicke vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: teodor.krizka@gmail.com

Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

Toho dňa príslušníci zväzku Čapajev pri Brezničke (pri Stropkove) zajali a potom zabili nemeckého vojaka, ktorý roznášal poštu príslušníkom svojej armády.

V tomto období, podľa jedného prameňa toho dňa, podľa iného 17. septembra, veliteľ oddielu Pavel, J. Trojan, dal pre nejaký spor pri Banskej Štiavnici zastrelieť odbojárov K. Ivanku a P. Ivanku z Veľkých Uheriec.

Asi 16. septembra v osade U Košovských pri Veľkom Poli (pri Žarnovici) skupina npor. Sitára zaistila a potom v lese zastrelila 4 nemeckých civilistov.

Toho dňa pri Hnúšti partizáni z oddielu Sláva brigády Za slobodu Slovanov zavraždili strážnika B. Pelita, emigranta zo Sovietskeho zväzu.

Toho dňa zo Štiavnika (pri Bytči) partizáni z brigády Jana Žižku odvliekli, olúpili a pri Brvništi zastrelili A. Danielčíka, veliteľa miestnej HG, lebo vraj chcel nahlásiť ich pobyt.

Toho dňa v Ráztočne (pri Handlovej) povstalecký vodič zrazil so vietkeho partizána. Iný sovietsky partizán ho za to hneď zastrelil.

Dňa 16. alebo 17. septembra partizáni ostrelovali osobný vlak idúci z Ilavy smerom na Ladce, preplnený robotníkmi. Pritom zabili J. Baša z Považského Podhradia a J. Dzurika z Marikovej.

Dňa 17. septembra skoro ráno na moste cez Hron v Sliači, medzi obcami Hájniki a Rybáre, partizáni mučili, olúpili a zavraždili 11 – 12 osôb, lebo vraj boli fašisti a vy-zvedači, napr. poslanca Slovenského snemu, katolíckeho kňaza Antona Šalata, zvolenského starostu Jána Ricottího, Jána Klinovského, predsedu Obilnej spoločnosti pre Slovensko, ktorý podporoval odboj. Pretože táto vražda mala záporný ohlas u miestnych obyvateľov a informoval o nej aj rozhlas v Bratislave, páchatelia boli o niekoľko dní na tom istom mieste zastrelení svojimi druhmi. Na začiatku povstania tu boli v lese zavraždení i ďalší ľudia.

Dňa 18. septembra pri Zvolene partizáni z Nálepky brigády zastrelili príslušníkov brigády Za slobodu Slovanov A. Melicherčíka a D. Kamhála, po tom, ako sa im odmietli legitimovať.

Toho dňa pri Závade (pri Bánovciach n. Bebravou) komisár 1. roty zväzku Ján Žižka dal zastrelieť pre údajné vyzvedačstvo Alfreda Eimanna zo Sudiet a Michala Janucha z Trenčianskych Teplic.

Pravdepodobne toho dňa pri Necpaloch (pri Turčianskych Tepliciach) príslušníci miestnej národnej stráže zastrelili 4 nemeckých civilistov, ktorých predtým odvliekli do Sklabine (jeden z nich spáchal samovraždu). Podľa inej, nepravdepodobnejšej verzie bolo obetí 6 a k vražde došlo 8. septembra.

Dňa 19. septembra v Kremnici partizáni zastrelili učiteľa A. Rotta (Rotha), funkcionára Nemeckej strany. V presne nezistený deň zavraždili aj jeho syna.

Toho dňa večer v sídle partizánskeho štábu 2. Štefánikovej brigády pri Kunerade (pri Rajeckých Tepliciach) bolo zastrelených aspoň 5 ľudí z okolia, napr. starosta Turia O. Chovan. Vražednej skupine velil

policajt Horváth, pôsobiaci v Rajci. Obeti by bolo o jednu viac, keby sa jednému odsúdencovi, J. Očkajákovi, nepodarilo ujsť. Dôvodom k vraždám Turanov bola zrejme pomsta zo strany komisára tejto brigády Sedláčka, ktorý tu bol pred vojnou zamestnaný na stavbe vodovodu a dopustil sa krádeže, na čo sa mu prišlo. Na tomto mieste však bolo zavraždených oveľa viac ľudí, buď v tento deň alebo v iných dňoch. Medzi obeťami boli aj ženy, napr. M. Martinová z Rajca. Podľa jedného prameňa Sedláček uviedol, že počet obetí bol 17, podľa iného prameňa to bolo asi 40 osôb, podľa

PETER B. PODOLSKÝ

kňaz O. Pöss, boli len poranení a prežili. 63 Skleňanov, ktorí mali byť zastrelení medzi poslednými, sa zachránilo na zákrok železničiara Poliaka a najmä miestneho učiteľa J. Štrica, ktorý kričal, že všetci sú nevinní ľudia a medzi nimi sú aj Slováci. Tí boli potom odvezení do povstaleckého koncentračného tábora v Slovenskej Lupči a odtiaľ zväčša do pracovného tábora v Hronci. Po vražde vrahovia cynicky vyzvali príbuzných obetí, ktorí ešte nevedeli, čo sa stalo, aby im priniesli jedlo. Podľa niektorých partizánov Skleňanov postrelili preto, lebo sa k nim zle správali,

Toho dňa partizáni z 10. práporu zväzku Ján Žižka ostrelovali Trenčianske Teplice, pričom zabili Š. Zajaca z Kubrej, ktorý riadil civilné nákladné auto s civilistami na korbe.

Pravdepodobne toho dňa partizáni zastrelili Martinčanov, maliara P. Šenšela a kachliara E. Gombárskeho, členov HG. Ich telá sa našli pri Martine. Podiel na tom vraj mal evanjelický farár zo Sučian a zároveň komunistický odbojár Vojtech Hruška.

Dňa 22. septembra partizáni pri Handlovej zavraždili 4 – 5 tamojších osôb, napr. lesníka I. Lihot-

veliteľ liptovského oddielu brigády Za slobodu Slovanov Štefan Felčer dal zastrelieť iného partizánskeho činiteľa, poľského profesora J. Dija (tiež Dila i Dilla). Podľa Felčera to bolo preto, lebo Dij bez jeho súhlasu dal zbrane inému oddielu, podľa iných ľudí preto, lebo súperili o vodcovstvo.

Dňa 24. septembra z Hnilčika (pri Spišskej Novej Vsi) partizáni odvliekli notára J. Magda a za dedinou ho zavraždili.

Dňa 25. septembra večer na stanicu v Banskej Štiavnici prišiel preplnený vlak s asi 400 zaistenými civilmi nemeckej národnosti najmä z Veľkého Poľa a z Pily, prevažne robotníkov, ktorí mali vykonávať nútené práce na účely povstania. Eskortu tvorili partizáni z novobanského oddielu brigády Za slobodu Slovanov. Ľudia boli prepravovaní bez poskytnutia vody, časť z nich bola v nákladných vozňoch s podlahou pokrytou karbidovým prachom, bez prístupu vzduchu. Preto kričali, strhávali si zo seba šaty, asi 50 z nich sa zadusilo. Nakoniec jeden z dozorcov otvoril dvere vagona. Muži sa tlačili von, tí, čo boli pri dverách, vypadli von a ostali omdletí ležať na zemi. Jeden z dozorcov im priniesol vodu. Jeden z ležiacich sa čiastočne prebral a v kĺčoch začal hádzať okolo seba rukami a nohami, pričom silne kopol jedného z dozorcov. Čatár Prokay, ktorý bol toho názoru, že všetci títo Nemci by mali zmrieť, ho vzápätí zastrelil. Ostatní, čo ležali na zemi, sa zľakli a pokúsili sa ujsť. Dvoch z nich zastrelili, tretieho z nich chytili neskôr a obesili. Za trest povstalcov odvliekli 14 – 18 zaistencov do staničného skladiska a tam ich zastrelili na príkaz povstaleckého ppor. Seneša (por. Seneša). V ďalšom vozni sa zaistencom podarilo otvoriť dvere. Nato povstalcovia začali strieľať do vagona a hodili doň granát. Celkove zahynulo okolo 80 osôb.

Táto tragédia mala krvavé dozvuky. Po obsadení Banskej Štiavnice nemeckým vojskom pri Kremnici (dnes súčasť Banskej Bystrice) v rámci odplaty nemecká bezpečnostná služba zastrelila Banskooštiavničanov vlakvedúceho F. Cibulu a jeho dvoch príbuzných pre podozrenie, že k uduseniu zaistencov vo vlaku došlo ich nedbalosťou, a okolo 18. decembra pri Pile zastrelila 8 ľudí, ktorí sa zúčastnili odboja alebo boli podozriví z neho. Represálie mohli byť oveľa rozsiahlejšie, lebo nemeckí činitelia pôvodne mienili odstreliť každého desiateho Banskooštiavničana, od čoho ich zachránil tamojší starosta, miestny katolícky farár a okresný predseda HSES František Jankovič, ktorý poukázal na to, že vrahmi neboli jeho farníci.

Dňa 26. septembra v noci a chate Trangoška v Nízkych Tatrách (pri Brezne) skupina útočníkov snažiacich sa zabiť zástupcu veliteľa brigády Za slobodu Slovanov L. Kalinu zabila jeho šoféra A. Mikovinyho a Kalinu zranila. Útočníkov viedol veliteľ brigády Voľanskij. Pôvodne bol veliteľom Kalina a Voľanskij bol jeho zástupcom. Dôvodom bol asi boj o postavenie veliteľa v tejto jednotke.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Zločiny povstalcov a partizánov

v rokoch 1944 – 1945 a princíp rovnakej ľudskej dôstojnosti

ďalšieho odhadu ich bolo 80. Pri Kunerade v zime partizáni zastrelili dvoch svojich druhov z Francúzska. Jeden z nich nemohol vydržať zimu a zbehol, no jeho druhovia ho chytili. Druhý sa len krátkodobo vzdialil, no partizáni si mysleli, že zbehol.

Toho dňa v Dolnej Porube (pri Ilave) cigánsky partizán zastrelil miestneho obyvateľa, tesára A. Durenea, lebo mu povedal, že nevyhrávajú, a pohádal sa s ním.

Toho dňa pri Žiari (pri Liptovskom Mikuláši) veliteľ liptovského oddielu brigády Za slobodu Slovanov Štefan Felčer zastrelil J. Marčeka, ktorý bol z tohto mesta.

Dňa 20. septembra pri Vernári (pri Poprade) partizán Sergej Volkov, komisár 4. diverznej roty Gottwaldovej brigády, zastrelil zajatého nemeckého vojaka.

Toho dňa pri vrchu Vojšín (pri Žiari n. Hronom) partizáni zastrelili troch mužov z neďalekej nemeckej obce Veľké Pole.

Dňa 21. septembra pri Sklenom (pri Turčianskych Tepliciach) partizáni Karol Bance, Gustav Kincel, Jozef Vidner a ďalší zastrelili 187 mužov z tejto nemeckej dediny a potom ich olúpili. Bola to pravdepodobne najväčšia odbojárska vražda. Vrahovia boli z Leninského oddielu (tiež uvádzaný ako 9. oddiel alebo oddiel Nikolajeva) 1. Stalínovej brigády. Ten pozostával z obyvateľov Utekáča a okolia, zo študentov a členov KSS z Bratislavy a Nitry, zo židovských zaistencov z tábora v Novákoch, z politických väzňov a sovietskych občanov. Príkaz k vražde dal komisár tejto skupiny Leonid Slavkin. Na miesto činu sa mali dostaviť pod hrozbou trestu smrti všetci muži z tejto dediny vo veku 15 – 60 rokov pod zámenkou, že budú kopať zákopy. V jame, ktorú vykopali, ich potom postrelili a následne na nich nahádzali granáty. Predtým ich olúpili. Okolo 20 zaistencovsa podarilo zachrániť útekem do blízkeho lesa. Niekoľko mužov, medzi nimi miestny katolícky

napríklad, že do nich strieľali. Tí však toto tvrdenie popreli s tým, že už na začiatku povstania museli pod hrozbou trestu smrti partizánom (z roty Nováky) odovzdať všetky zbrane. Podľa jedného partizána Skleňanov zavraždili preto, lebo boli Nemci. Partizáni chceli pôvodne postrelieť aj mužov zo susednej nemeckej dediny Horná Štubňa, aj ich zhromaždili, ale nakoniec boli títo muži tiež odoslaní do tábora nútených prác v Hronci.

Na túto vraždu o niekoľko týždňov, 1. novembra, doplatil životom jeden povstalecký vojak – záložník, ktorého zajala miestna nemecká domobrana – Heimatschutz, lebo ho pokladali za dobrovoľného účastníka povstania. Obeti mohlo byť vtedy až 6, lebo spolu s ním boli zajatí ešte 5 účastníci povstania, ktorých Skleňania tiež chceli zastrelieť, no keď zistili, že povstania sa zúčastnili ako vojaci základnej služby, prepustili ich.

Napriek tomu, že pri Sklenom partizáni zavraždili viac ľudí ako neskôr nemecké jednotky v obciach Kľak a Ostrý Grúň, štátne orgány po vojne neprejavili nijakú iniciatívu vyšetriť prípad a potrestať páchatel'ov. Dokonca, keď v roku 2002 niekoľko bývalých Skleňanov podalo podnet na Generálnu prokuratúru, tá vyše roka napriek opakovaným urgenciám neurobila nič, hoci toto trestné oznámenie bolo najzávažnejšie počas mnohých rokov na celom Slovensku. Až po obrátení sa na Ministerstvo spravodlivosti SR a medializácii nečinnosti Generálnej prokuratúry začala prokuratúra konať.

Toho dňa vo Veľkej Domaši (dnes už nejestvujúcej) partizáni zajali nemeckého dôstojníka, ktorý tam prišiel zaistiť ubytovanie pre nemeckých vojakov. Odvliekli ho do lesa smerom na Holčíkovce a Rafajovce (pri Humennom), kde ho mučili a zastrelili. Následne nemeckí vojaci zaistili 27 mužov v Holčíkovciach a zobrali do Veľkej Domaše, kde ich mienili zastrelieť, no na prosby katolíckeho kňaza Andreja Kováča od toho upustili.

ského. Lesník bol mučený a zavraždený z dôvodu osobnej pomsty bývalého pytlíka pod politickou zámenkou. Celkove pri nej počas povstania odbojármi zavraždili okolo 30 osôb, z ktorých aspoň 11 bolo nemeckej národnosti.

Toho dňa podľa správy oddielu Majorov jeho príslušníci Muchoradskij a Barčuk pri Turovciach (pri Humennom) zajali a zastrelili nemeckého vojaka. Podľa spomienky osoby z tejto oblasti sa to stalo začiatkom októbra v miestnej časti „Na Dubovej“.

Toho dňa partizáni z oddielu Vysoké Tatry brigády Za slobodu Slovanov vo Východnej (pri Liptovskom Hrádku) zastavili rýchlik a vyvliekli z neho 5 nemeckých vojakov. Dvoch z nich zastrelili pri pokuse o útek a potom aj ostatných, hoci sa o útek nepokúšali.

Asi v tom čase pri Kremnických Baniach (pri Kremnici) partizáni zastrelili 16 – 17 mužov a žien, pravdepodobne ukrajinských utečencov. Neskôr ich telá odstránili.

V tomto období v Adidovciach (pri Snine) partizáni zajali 3 nemeckých vojakov, ktorých potom zastrelili.

Dňa 23. septembra pri Spišskej Novej Vsi pod vozom s civilistami vybuchla mína. Pritom zahynuli miestni obyvatelia V. Zimnikoval a Z. Šneiderová. Mínu pravdepodobne položili príslušníci Gottwaldovej brigády.

Toho dňa poobede partizáni z 10. práporu zväzku Jan Žižka ostrelovali Trenčianske Teplice, na uliciach ktorých bolo mnoho civilov. Pritom zabili roľníka A. Piknu a chyžnú A. Majzlikovú. Nemeckým vojakom nespôsobili nijakú škodu.

Toho dňa vo Veľkom Poli (pri Žarnovici) na cintoríne istý partizán-komunist, na miestnom cintoríne zastrelil tamojšieho obyvateľa W. Maxa, ktorý si predtým musel vykopať vlastný hrob, pretože ho pred rokmi zbil, lebo okrádal miestnych obyvateľov.

V tomto období pri Žiari (pri Liptovskom Mikuláši) vtedajší